

BOP
sh 506

SÖZLÜK

Sözlük

[çoğ. : çoğul; tek. : tekil; f. : dişil; f. çoğ. : dişil çoğul; kar. : karşıt; kıs. : kısaltma]

Aftara: Her hafta, haftanın *Peraşasının* ardından okunan, *Neviim* [Peygamberler] kitabından bir bölüm. *Peraşa* ya da özel günle paralel konulardan seçilmişlerdir. Bunun sebebi, Roma işgali sırasında *Tora* okunmasının yasak oluşu ve bunu telafi etmek için *Neviim* kitabından, konuyla ilişkili bir bölümün okunmasıdır.

Agada: Anlatı. *Tanah*'ta geçen kişilerin söz ya da davranışlarıyla ilgili, çoğunlukla yüzeyde masalsı olan, fakat gerçekte çok derin öğretiler ve dersler içeren anlatılar; bkz. *Midraş*.

Akeda: *Korban* etmek üzere bağlamak. Özellikle *Yitshak*'ın, babası *Avraam* tarafından, *Moriya Dağı*'nda kurban edilmek üzere bağlanması için kullanılır; **Akedat Yitshak**; bkz. *Bereşit Perek 22*.

Alaha: 1. Kural. “*Alah – Gitmek*” kökünden gelir ve bu kurala göre “gidildiği; hareket edildiği” manasını verir. “*Moşe Bene-Yisrael'e Pesah Alahalarını Pesah'ta, Şavuot Alahalarını Şavuot'ta, Sukot Alahalarını Sukot'ta öğretirdi*” (*Sifra*). **2.** Yahudi Kanunu.

Alaha LeMaase: “*Pratik Alaha*”. Sadece teorik olmayan, pratiğe yönelik *Alaha*.

Alaha LeMoşe MiSinay: “*Moşe'ye Sinay'da Verilmiş Alaha*”. *Sözlü Tora*'daki tüm detaylar *Moşe'ye Sinay'da* verilmiştir. Bu detayların neredeyse tümü *Tora*'nın açıklanma yöntemleri kullanılarak, *Yazılı Tora*'nın içinden türetilir. Ancak bazı istisnalara, *Yazılı Tora*'dan hiçbir gönderme yoktur. Bu istisnai kurallara *Alaha LeMoşe MiSinay* adı verilir. Bunlar arasında örneğin *Tefilin*'in siyah renkte ve küp şeklinde olması sayılabilir (*Rambam*).

Midraş Alaha: *Alaha* konularındaki açıklamaları içeren eski kaynaklar. Bunlar *Mehilta*, *Sifra* ve *Sifri*'dir.

Alaha KeRabi X: “*Alaha Rabi X Gibidir*”. *Alaha* konusundaki görüş ayrılığının ardından, kararın hangi görüş doğrultusunda çıktığını belirten deyiş.

Ama: 1. 48cm. uzunluğunda bir ölçü; *Bereşit 6:15*. **2.** Dirsekle bilek arasındaki bölüme verilen isim. **3.** Orta parmak.

Arba Amot: “*Dört Ama*”. Çeşitli *Alaha* konularında minimum uzaklığı belirten mesafe. Örneğin Şabat günü genel bir mekanda bir şey dört *Ama*'dan fazla taşınmaz.

Amida: Duruş; ayakta duruş. Bu sözcük, tüm duaların merkezini oluşturan ve 19 *Berahan*dan oluşan duayı ifade eder. *Amida*, ayakta ve ayaklar bitişik bir şekilde söylendiği için bu ismi alır. *Mişna* dilindeki adı “*Tefila – Dua*”dır; zira merkezi önem taşır. *Amida*, *Anşe Keneset Agedola* tarafından ilk kompoze edildiğinde 18 *Berahan*dan oluşurdu. Bu sebeple “*Pemone Esre – Onsekiz*” olarak da bilinir. İleriki dönemlerde halk içinde, düşmana karşı işbirliği yapan kişiler yaygınlaşınca, düşmanın başarılı olmamasını dileme temasına sahip “*LaMalpinim VeLaMinim*” *Berahası* eklenmiştir.

Amora: çoğ. *Amoraim*. *Tanaim* döneminden, *Talmud*'un tamamlanışına kadar olan süreçte yaşayan ve *Mişna*'daki öğretileri daha geniş bir şekilde açıklayan *Hahamlar*'a verilen isim. Bir *Amora*, *Tanalar*'ın öğretisiyle kesinlikle çelişmezdi. Çelişkide olduğu bir *Tana* varsa, bu görüşünü bir başka *Tana*'ya dayandırmadığı sürece, *Amora*'nın görüşü geçersizdi.

Anneler: Bene-Yisrael'in temelini atan dört anne. İbranice **Ýmaot**. Bunlar, Sara, Rivka, Rahel ve Lea'dır.

Arba Ýmaot: "Dört Anne".

Anşe Keneset AGedola: Büyük Meclis'in Üyeleri.

Keneset AGedola: "Büyük Meclis". Büyük İskender dönemine kadar olan Pers İmparatorluğu egemenliği süresince, Yahudiler'in merkezi kanuni mercii. 120 kişiden oluşan kurulda, Ezra, Nehemya gibi peygamberler, Mordehay gibi devlet adamları, Şimon Atsadiq gibi üst düzey otoriteler vardı. *Keneset Agedola*'ya kadar dualarda kesin bir form yoktu. Bu dönemden itibaren *Beraha*, *Tefila*, *Kiduş* ve *Avdala* için belirli ve kesin metinler belirlendi, derlendi ve kompoze edildi.

Aron ABerit: Antlaşma Sandığı. Tanrı'nın Moşe'ye vermiş olduğu On Emir levhalarını içeren sandık; Yeşua 3:6. "**Aron AEdut** – *Tanıklık Sandığı*" (Şemot 26:33) ya da "**Aron APem** – *Tanrı'nın Sandığı*" (Şemuel I 5:3) olarak da bilinir. Bkz. Şemot 25:10 v.d.

Asara BeTevet: 10 Tevet. Babil İmparatoru Nevukadnetsar'ın ordusunun, Yeruşalayim üzerindeki kuşatmaya başladığı tarih. Bu kuşatmanın sonucunda 17 Tamuz [*Şiva Asar BeTamuz*] günü Yeruşalayim düşmüş, *Tişa Beav* günü de Bet-Amikdaş yıkılmıştı. Bu gün oruç tutulur.

AŞem: Tanrı'nın İsmi yerine kullanılan sözcük. Tanrı'nın İsmi'nin boş yere kullanılması ciddi bir yasaktır; *Tora*, bunu yapan kişinin kolay kolay temizlenmeyeceğini vurgulamaktadır (Şemot 20:7). Bu sebeple Tanrı'nın Dört Harfli İsmi, hiçbir şart altında ağza alınmamalıdır. Bu konudaki tek istisna *Bet-Amikdaş* döneminde Koen Gadol'un *Yom Kipur*'da yaptığı özel uygulamalarda Tanrı'nın İsmi'ni olduğu gibi telaffuz etmesidir. Bu sebeple Yahudiler, dualarında bile Tanrı'nın İsmi'nin geçtiği yerlerde "**A-do-nay** – *Efendimiz*" sözcüğünü kullanırlar. Dualarda kullanılan bu İsim de kutsaldır ve günlük konuşmalarda ağza alınmamalıdır. Bu açıdan, günlük konuşmalarda Tanrı'dan bahsedildiği zaman "**APem** – *İsim [Tanrı'nın İsmi]*" sözcüğü tercih edilmelidir; bkz. Bereşit 2:4.

Aşkenazlar: İbranice "**Apkenaz** – *Almanya*" sözcüğünden gelir. Orta ve Doğu Avrupa kökenli Yahudiler'e verilen isim.

Atalar: Bene-Yisrael'in temellerini oluşturan üç baba. İbranice **Avot**. Bunlar, Avraam, Yitshak ve Yaakov'dur. *Amida*'nın ilk *Berahasına* da, üç Ata'dan bahsettiği için **Avot** adı verilir; bkz. *Avot*.

En Korim Avot, Ella LiŞloşa: "Sadece üç kişi [Avraam, Yitshak ve Yaakov] Avot olarak isimlendirilir" (*Talmud* – *Berachot* 16b).

Maase Avot Siman LaBanim: "Atalar'ın yaptıkları, çocukları için birer işarettir"; bkz. Bereşit 12:6 açık., 26:16 açık., 47:28 açık. *Atalar*'ın başından geçenler ya da fiilen yaptığı şeyler, tarihin ileri bir döneminde *Bene-Yisrael*'in de benzer durumlarda kalacaklarını ya da benzer davranışlar göstereceklerine dair birer işarettir. Nitekim *Tora*'daki birçok örnek, tarihte belki başka bağlamlarda, fakat aynı temayla tekerrür etmiştir.

Avdala: Ayırma. Genelde kutsal bir şeyden kutsal olmayana ayırmak için kullanılır. Aynı şekilde, Şabat ve bayram çıkışlarında *Avdala* adı verilen bir dua ile, kutsal günden, normal güne bir ayırım yapılmış olur. kar. *Kiduş*.

Ner Avdala: "*Avdala* Kandili". Şabat ve bayram çıkışındaki *Avdala* duasında kullanılmak üzere yakılan mum.

Leavdil BeElef Alfe Avdalot: “Binlerce Bin Kez Ayırmak”. Kutsal ya da iyi bir şeye, kutsal olmayan ya da kötü bir şeyle karşılaştırılarak yapılan benzetmelerden önce kullarılan deyiş.

Avinu: Babamız; Atamız. *Atalar*’ın her birinin ismine eklenen sıfat: Avraam Avinu, Yitshak Avinu, Yaakov Avinu.

Avot: 1. *Atalar*: Avraam, Yitshak ve Yaakov. **2.** Bizden önceki nesiller; atalarımız.

Avot: *Pirke Avot*’un başka bir ismi; bkz. *Perek*.

Zehut Avot: “*Atalar*’ın Liyakatı; hak ettikleri”. Bir kişi yeterli değerde olmasa bile, bazı durumlarda atalarının dürüstlükleri, onun için avantaj olabilir.

Avot AOlam: “Dünyanın Babaları”. **1.** Dünyadaki büyük *Hahamlar*’a verilen genel bir isim. **2.** Mişna dönemi *Hahamları*’na [*Tanaim*] verilen genel isim.

Behor: çoğ. *Behorot*. Bir annenin ilk doğan çocuğu erkekse, *Behor* ünvanını alır. Tüm *Behorlar* Tanrı’ya aittir. Bir babanın birden çok kadından *Behor* oğulları varsa, kendisi için bunların sadece en büyüğü *Behor*’dur. Mirastan, diğer kardeşlere göre iki kat pay alacak olan budur.

Behora: “*Behorluk Hakkı*”. Bir babanın *Behoru*’nun diğer kardeşlerine göre mirastan aldığı ek pay. Buna göre miras kardeş sayısının bir fazlasına bölünür, her kardeş birer pay alırken, *Behor* iki pay alır; bkz. Bereşit 25:29 v.d.; 35:23 açık. 48:1-7 açık.

Behor Beema: “Hayvanın *Behoru*”; Şemot 11:5. *Tora*’ya göre her dişi hayvanın ilk doğan erkek yavrusu da Tanrı’ya aittir; bkz. Şemot 13:12 v.d.

Makat Behorot: “*Behorların Vurulması*”. Tanrı’nın Mısır’a verdiği onuncu bela; Şemot 11:4 v.d.

Behorot: Mişna’nın insanların ve hayvanların *Behorları* ile ilgili kurallara, Koenler’deki fiziksel kusurlara, hayvanlardan ayrılması gereken *Maaser*’e vs. ayrılmış olan ünitesi.

Taanit Behorot: “*Behorlar Orucu*”. Pesah bayramından hemen önce, ister anne ister baba tarafından olsun tüm *Behorların* tutmakla yükümlü oldukları ve Mısırlı *Behorlar* ölürken Yahudiler’in *Behorların* hayatta kalması sebebiyle tutulan oruç. Bu mucize sebebiyle tüm *Behorlar* Tanrı’nın mülkiyetine geçmiştir (Bamidbar 3:13). Bir *Behor*, doğumunun 31. gününde, bir Koen’e 5 sela [yaklaşık 100gr.] saf gümüş verilerek, kutsal görevden serbest kalır. Buna *Pidyon ABen* denir. Eski İstanbul geleneği 6 gümüş kaşık verilmesi şeklindeydi.

Beka: Yarım şekele eşit bir ağırlık ölçüsü; yaklaşık 11,4gr (Bereşit 24:22; Şemot 38:26).

Bene-Yisrael: Yisrael-çocukları. Yaakov’un soyundan gelen ya da Yahudiliği sonradan kabul etmiş kişilerin oluşturduğu halk. Yahudiler.

Beraha: çoğ. *Berahot*. **1.** Bereket duası; mübarek kılmak; **2.** Tanrı’ya teşekkür, övgü vs. için söylenen sabit metinli cümle. **3.** Bereket, şans, başarı; **4.** Hediye; Bereşit 33:11. “*Kiduş – Kutsama*”dan farklıdır; bkz. Bereşit 2:3 açık.

Beraha LeVatala: “Boş Yere [Söylenmiş] *Beraha*”. Çeşitli sebeplerle *Beraha* söyleme-miz gerekir; fakat boş yere *Beraha* söylemek önemli bir yasaktır; zira bu, Tanrı’nın İsmi’ni boş yere anma yasağının (Şemot 20:7) ihlali anlamına gelir.

Birkat AMazon: “Yemek *Berahası*”. Ekmek yenmiş bir öğünden sonra söylenen *Beraha*.

Birkat ALevana: “Ay *Berahası*”. *Sefaradlar*’a göre yeni ayın görünümünden sonra 8-15’i, *Aşkenazlar*’a göre 3-15 arasında, ay gökyüzünde açık bir şekilde görünüyorsa [ayda

sadece bir kez] söylenen *Beraha*.

Birkat AGomel: Hastalık, esaret, deniz ya da çöl geçmek, uzun yolculuk gibi durumlardan kurtulduktan sonra Tanrı'ya teşekkür amacıyla, on kişilik topluluğun olduğu yerde söylenen *Beraha*.

Birkat Koanim: "Koenler'in *Berahası*". Koenler'in halkı mübarek kılmak için söyledikleri sözler; bkz. Bamibdar 6:22-26. **Nesiat Kapayim** olarak da bilinir.

Birkat AŞem: "Tanrı'yı Mübarek Kılmak". Tüm insanlık için geçerli olan "Tanrı'ya lanet okuma yasağı"nı ifade eden terim; bkz. Noah peraşasının sonundaki açıklamalar.

Birkat AMotsi: Ekmek yemeden önce söylenen *Beraha*.

Birkat ŞeEheyau: Yıl içinde yeni çıkan bir meyve yenmeden önce, bayram geceleri *Kiduş*'ta, çeşitli mutlu olaylarda vb. söylenen, Tanrı'ya "bu günleri gösterdiği için" yapılan teşekkür *Berahası*.

Zihrono LiVraha: f. *Zihrona-* ; çoğ. *Zihronam-* ; f. çoğ. *Zihronan-*. "Anısı mübarektir". Ölmüş bir kişinin ismi anıldığında yapılan ekleme.

Berahot: Mişna'nın ilk ünitesi. "**Zeraim** – **Tohumlar** [*Ziraat*]" bölümündedir ve *Şema*, *Amida* vs *Berahalar* konusunu işler.

Birhot ANeenin: "Yarar Sağlama *Berahaları*". Yiyecek, ziyafet, güzel kokular vs. için, bunlardan yararlanmadan önce söylenen *Berahalara* verilen isim.

Birhot AŞahar: "Sabah *Berahaları*". Sabahları okunan ilk *Berahalar*.

Şeva Berahot: "Yedi *Beraha*". Düğün sırasında ve sonraki hafta boyunca kutlama yemeklerinin ardından, gelin ve damat onuruna söylenen yedi *Beraha*; Bereşit 29:27.

Berit-Mila: Sünnet Antlaşması. Tanrı'nın Avraam ile yapmış olduğu antlaşmanın işareti olarak, sünnet derisinin kesilmesiyle yapılan işlem. *Berit-Mila* [istisnalar dışında] doğumun sekizinci gününde yapılır; bkz. Vayikra 12:3.

Berito Şel Avraam Avinu: "Atamız Avraam'ın Antlaşması".

Bet-AMikdaş: Kutsal Ev; Kutsiyet Evi. Yeruşalayim'de iki kez inşa edilmiş ve yıkılmış olan Tapınak. I. *Bet-Amikdaş*, Kral Şelomo tarafından 2928 [MÖ 832] yılında inşa edilmiş, Babil İmparatoru Nevukadnetsar tarafından 3338 [MÖ 422] yılında yıkılmıştı. II. *Bet-Amikdaş* 3408 [MÖ 352] yılında halkın lideri Zerubavel, peygamberler Ezra ve Nehemya tarafından inşa edildi ve Romalılar tarafından 3828 [MS 68] yılında yıkıldı. *Maşiah* geldiği zaman III. ve son *Bet-Amikdaş*, ebediyen ayakta kalmak üzere inşa edilecektir.

Bet-Din: 1. Mahkeme. 2. Her nesilde Yahudi cemaatlerinde, yargı konusunun niteliğine göre üç ya da daha fazla yetkili Haham'dan oluşan sorumlu yargı kurulu. Bu kurul, kararlarını *Tora* kanununa göre verir. Çok önemli olmayan anlaşmazlıklarda, taraflar anlaşık-ları takdirde, herhangi üç kişiyi Bet-Din olarak tayin edebilir.

Av Bet-Din: "Bet-Din Başkanı".

Dağılış Nesli: Babil Kulesi'ni inşa etmeye başlayıp, Tanrı'nın müdahalesiyle dilleri değişen ve dünyaya dağılan nesil; bkz. Bereşit 11:1-9. İbranice **Dor APalaga**.

Devir: *Bet-Amikdaş*'ın en iç odası; Melahim I 6:19. Bkz. *Kodeş AKodaşim*.

Diaspora: *Erets-Yisrael* dışındaki yerler.

Efa: Tohum, un gibi kuru/katı maddeler için eski dönemlerde kullanılan bir hacim ölçüsü. 3 *sea*'ya eşittir (*Mişna* – *Menahot* 7:1). Günümüz ölçüleriyle yaklaşık 22lt. civarındadır.

Erets-Yisrael: Yisrael Ülkesi. Tanrı'nın, Avraam, Yitshak ve Yaakov'un çocuklarına ver-meyi vaad ettiği ülke; Bereşit 15:18, 26:4, 28:13 vs.

Gan Eden: Eden Bahçesi. 1. Adam ve Hava'nın, yaratılışlarının ertesinde yerleştirildik-leri, fakat günahları sebebiyle kovuldukları bahçe; bkz. Bereşit 2:8 v.d. 2. Yahudi inancına göre, Gelecek Dünya'daki ebedi huzuru ifade eden yer. kar. *Geinom*. *Cemnet* sözcüğü *Ganeden* ile bağlantılıdır.

Az Panim LaGeinom, UVošet Panim LeGan Eden: "Yüzsüzler *Geinom*'a, utanç duyanlar ise *Gan Eden*'e gidecektir" (*Mişna – Pirke Avot* 5:20).

BeGan Eden Tee Menuhato: "*Gan Eden*'de huzur bulsun".

Geinom: Ya da **Geinam**. 1. İnöm Vadisi. Burası Yerusalayim'in güneyinde, putperestlerin, çocuklarını kurban ettikleri bir yerdir; Melahim II 23:10. 2. Yahudi inancına göre, kötü-lerin Gelecek Dünya'da cezalarını çecekleri yokoluş yeri; Cehennem.

Şiva Medore Geinam: "*Geinam*'ın Yedi Odası" (*Talmud – Sota* 10b).

Kol AMnabel Et Piv, Maamikim Lo Geinam: "Ağzını bozan kişi için, *Geinam* çukuru [daha da] derinleştirilir" (*Talmud – Şabat* 33a).

Geinam LaReşaim, Gan Eden LaTsadikim: "*Geinam*, Raşalar; *Gan Eden* ise *Tsadikler* içindir" (*Talmud – İruvin* 19a).

Gemara: [Aramca] Öğrenim. *Amoralar*'ın, *Tanalar*'ın söz ve öğretilerine yaptıkları açıkla-maların tümüne verilen isim. *Mişna* ve *Gemara*'nın birleşimi *Talmud*'u oluştursa da, bu isim aynı zamanda tüm *Talmud*'u tanımlayacak şekilde de kullanılır.

Gematriya: Harflerin sayısal karşılıkları ile yapılan hesaplamalar. Alef = 1; Bet = 2; ... ; Yud = 10; Haf = 20; Lamed = 30; ... ; Kuf = 100; Reş = 200; Şin = 300; Tav = 400. Rabi Yosi AGalili'nin oğlu Rabi Elazar'a göre, *Gematriya*, *Tora*'nın açıklanmasında kul-lanılan yöntemlerden birisidir. Genel olarak, *Gematriya* bize yeni bir şey öğretmez; sadece geleneksel bilgilere destek olur. Bu açıdan yapılan her hesaptan bir sonuç çıkarılabileceği düşünülmemelidir. *Hahamlarımız* isimler, sözcükler ve cümlelerin *Gematriya* değerleri ile çeşitli açıklamalar, fikirler üretmişler; sözler söylemişlerdir. Örneğin "**Yayin – Şarap**" sözcüğünün sayısal karşılığı 70'tir. "**Sod – Sır**" sözcüğü de aynı sayısal değerdedir. *Talmud*'daki (*İruvin* 65a) "**Nihnas Yayin, Yatsa Sod – Şarap girince sır çıktı**" sözü, doğrudan anlamının dışında, bu açıdan da ilginçtir.

Hahamlarımız: Bu kitapta, *Mişna* ve dönemi *Hahamları* ifade etmek için bu sözcük kul-lanıldı.

Hahamim Zihronam LiVraha: "Anıları Mübarek Olan *Hahamlar*". kıs. *HaZa*"L.

Hanuka: 1. Hizmete açılış; adanma; Teilim 30:1. 2. II. *Bet-Amikdaş* dönemindeki Suriye-Yunan işgali sırasında içine putlar konularak kutsiyeti ihlal edilen *Bet-Amikdaş*'ın, Haş-monai ailesine mensup Makabiler'in liderliğindeki Yahudilerin kazandığı zafer sonucunda temizlenerek tekrar hizmete açılışının kutlandığı bayram (MÖ 165). *Bet-Amikdaş*'taki *Menora*'nın yanması için gereken saf yağ temin edilene kadar, bulunabilen ve sadece tek gün yanabilecek miktarda olan yağ, bir mucize sonucu sekiz gün boyunca yanımıştır. Bu mucizenin anısına, 25 Kislev tarihinden itibaren, sekiz gün boyunca, kandiller yakılarak bu bayram kutlanır.

Hatat-korbanı: "Hata *Korbanı*". *Bet-Amikdaş* döneminde, bilmeden ya da kazara işlenen günahların affı için getirilen *korban*; bkz. Vayikra 4:27 v.d. Bu *Korban*ın eti sadece uygun

Koenler tarafından yenebilir; bazı bölümleri de *Mizbeah* üzerinde yakılırdı.

Hol AMoed: Bayramın *Yom Tov* olmayan günleri. *Pesah*'ın ilk [*Diaspora*'da ilk iki] ve son [*Diaspora*'da son iki] günleri arasında kalan günler. Aynı şekilde *Sukot*'un ilk [*Diaspora*'da ilk iki] gününü takip eden, ve *Şemini Hag Atseret*'e kadar olan günler. Bu günlerde, *Yom Tov*'da yapılması yasak olan bazı işler yapılabilir; fakat tamamen serbesti yoktur.

İmaot: Anneler. Bkz. *Anneler*.

İmenu: Annemiz. *Anneler*'in her birinin ismine eklenen sıfat: Sara İmenu, Rivka İmenu, Rahel İmenu, Lea İmenu.

İn: Eski dönemlerde sıvılar için kullanılan bir hacim ölçüsü. Yaklaşık 5lt.

Kabala: "*LeKabel* – Almak; Kabul" sözcüğünden gelir. Genel olarak, nesilden nesile, öğretmenden öğrenciye, babadan oğula aktarılan geleneği ifade eder. *Talmud* dilinde ise, *Tanah*'ın *Tora*'dan sonraki kitaplarını, yani *Neviim* ve *Ketuvim* kitaplarını belirtir. Kitabımızda, "*Kabala*" dendiğinde, bu geleneğin mistik kısmı kast edilmektedir. Bu geleneğin temel kitabı, Rabi Şimon Bar Yohay tarafından yazılmış olan *Zoar*'dır. *Kabala* genel olarak, doğaüstü dünyayı, *Tora*'nın sırlarını, gizemleri ele alır.

Kabala Maasit: "Pratik *Kabala*". *Kabala*'daki mistik bilgilerin kullanılmasıyla doğaüstü güçlerin çeşitli amaçlar yönünde harekete geçirilmesi. Gerçek *Kabala* ustaları bunu yasaklama derecesinde dışlamışlardır.

Kaporet: *Aron Aberit*'in altından yapılmış üst kapağı; Şemot 25:17.

Bet AKaporet: *Bet-Amikdas*'ın en kutsal bölümü "*Kodeş Akodafim* – Kutsallar Kutsalı"na verilen bir takma isim. *Aron Aberit*'in bulunduğu yer.

Kaşer: Uygun; geçerli. Dini kurallara uygun. Genel olarak yenebilir yiyecekleri ifade etse de, örneğin bir *Şofar*'ın da *Kaşer* olup olmadığı söylenebilir. Başka bir deyişle *Kaşerut* terimi, "yiyeceklerin uygunluğunu" ifade etse de, *Kaşer* sözcüğü, başka şeylerin uygunluğunu da belirtebilir. kar. [yiyecekler için] *Taref* ya da [diğer şeyler için] *Pasul*.

Kaşerut: Yiyeceklerin *Kaşer* olma durumu. Bu konudaki kuralların tümü.

Adam Kaşer: "Kaşer İnsan". Hareketlerinde dürüst kişi.

Basar Kaşer: "Kaşer Et".

Mitbah Kaşer: "Kaşer Mutfak".

Keruvim: tek. *Keruv*. 1. Bir melek cinsi; bkz. Bereşit 3:24 açk. 2. *Kaporet*'in üzerinde kanatlarını geren iki melek figürü; Şemot 25:20.

Yoşev Akeruvim: "*Keruvim*'le Oturan". Tanrı için kullanılan bir ünvan; Teilim 80:2.

Kiduş: 1. Kutsama; takdis etme; "Kutsal" ilan etme. 2. Ayırma; ayrıcalıklı kılma; özel kılma. 3. Şabat ve bayram gecelerinde, bu günleri normal günlerden ayırmak için yapılan kutsama duası. kar. *Avdala*.

En Kiduş, Ella BiMkom Seuda: "*Kiduş* sadece yemek yenecek yerde yapılır" (*Talmud* – *Pesahim* 101a).

Kiduş AŞem: "Tanrı'nın İsmi'ni Kutsal kılma". Bir kişi örneğin puta tapmak yerine ölmeyi tercih ederse, bu en üst düzeydeki *Mitsvayı* yerine getirmiş olur.

Kiduş AHodeş: "[Yeni] Ayın Kutsanması". Eski dönemde *Bet-Din*'in, yeni ayın başlangıcını ilan etmesine verilen isim.

Kiduş Yadayim VeRaglayim: “Ellerin ve ayakların kutsanması”. Koenler’in *Bet-Amikdas*’taki hizmetten önce ellerini ve ayaklarını yıkamaları.

Kiduş Levana: bkz. *Birkat Alevana*.

Kiduşin: 1. Evlilik töreni. Bu törenle, erkek kadını “özel kılar” ve kadın, erkek için, diğer kadınlardan farklı bir konuma sahip olur. 2. *Mişna*’nın “**Napim** – Kadınlar” bölümündeki, evlilik kurallarını ele alan ünite.

Kodeş AKodaşim: Kutsallar Kutsalı; Şemot 26:33. *Bet-Amikdas* ve *Mişkan*’ın en kutsal bölümü. Aron *Aberit* burada bulunurdu.

Koen: çoğ. *Koanim*. 1. Aaron’un soyundan gelen ve *Bet-Amikdas*’taki özel hizmetlerin yanında, halkı eğitme ve mübarek kılma görevine sahip erkek; bkz. *Birkat Koanim*. *Sinagog*’da *Sefer Tora* okunurken, ilk çağırılma önceliği bir Koen’e aittir. 2. Rahip; yüksek görevdeki kişi.

Koen Gadol: “Büyük Koen”. En yetkili Koen; Vayikra 21:10. Aynı zamanda “**Koen AMapiah** – Meshedilmiş Koen” (Vayikra 4:3) ve “**Koen AROp** – Baş Koen” (Melahim II 25:18) olarak da adlandırılır.

Koen Edyot: “Normal Koen”. Koen Gadol olmayan her Koen.

Koen Mişne: “Koen Vekili”. Bir aksilik durumunda Koen Gadol’un yerini alacak Koen.

Segan AKoanim: Koenler’in *Bet-Amikdas*’taki görevlerinden sorumlu Koen.

Torat Koanim: “Koenler Yasası”. Çoğunlukla Koenler’in görevlerine ayrılmış olan Vayikra kitabına verilen takma isim.

Mamlehet Koanim: “Koenler Krallığı”. *Bene-Yisrael*’in ünvanlarından biri; Şemot 19:6.

Koenet: Bir Koen’in eşi ya da kızı. Koenler’i bağlayan kısıtlamalar, bir Koenet için geçerli olmasa da, Koenet diğer kadınlara göre yine de farklı bir konuma sahiptir; bkz. Vayikra 21:9.

Ma LeKoen BeVet AKevarot?: “Koen’in mezarlıkta işi ne?”. Bir Koen, Tanrı hizmetinde olduğu için kutsaldır ve bir ölüyle aynı çatı altında bulunamaz ya da ona dokunamaz. Bu sebeple mezarlığa da giremez. Bu deyim, yüksek potansiyelli birinin, kendisine yakışmayan bir konumda ne işi olduğunu sorgulamak için kullanılır.

Korban: “**Karov** – Yakın” sözcüğüyle bağlantılıdır. Tanrı’ya “yaklaşmayı” amaçlayan, bazen hayvan kesimiyle, bazen pişirilen un işleriyle yapılan sunu; bkz. Vayikra *Peraşası*. *Korban*, diğer bazı inançlardan farklı olarak, “kızgın Tanrı’yı yatıştırmak için rüşvet” ya da daha kötüsü, “Tanrı’nın yararlanacağı bir hediye” değildir. Tanrı’nın hiçbir şeye ihtiyacı yoktur. *Korbanları* tam olarak anlayamamak da, asıl amacın bizlerin kendimizi Tanrı’ya yakın hissetmemiz, *Korban* olarak sunulan hayvanın başına gelenleri dikkate alıp bundan sonuçlar çıkarmamız vs. olduğu söylenebilir; bkz. Vayikra *Peraşasındaki* açıklamalar.

Peraşat AKorbanot: “*Korbanlar Peraşası*”. Ya da “**Sefer AKorbanot** – *Korbanlar Kitabı*”. *Tora*’nın, *Korbanlarla* ilgili bölümlerine verilen isim.

Korban Yahid: “Bireysel *Korban*”. Bir kişinin, vermiş olduğu bir söz, yapmış olduğu bir adak, işlemiş olduğu bir günah, Tanrı’ya yönelik şükran vb. sebeplerle getirdiği *Korban*.

Korban Tsibur: “Toplumsal *Korban*”. Tüm halk için yapılan *Korban*. “**Olat Tamid** – *Daimi yakılan-korban*”, Şabat, Roş Hodeş ve bayramlarda yapılan ek korbanlar [*Musaf*] bu sınıfa girerler.

Korban Pesah: Yahudi takvimine göre 14 Nisan günü, bir yaşında bir kuzu ya da oğlakla yapılan *Pesah Korbanı*.

Korban Ole VeYored: “Yükselen ve İnen *Korban*”. Başka bir deyişle getirilenin değerinin kişiye göre iniş-çıkış gösterebileceği *Korban*. Kişinin, ekonomik gücüne göre küçükbaş, kuş ya da un işi şeklinde getirmesine izin verilen türden *Korbanlara* verilen

isim. Bkz Vayikra 5:6-11). Bu *Korbana* aynı zamanda “**Korban Aþam** – Suç Korbanı” adı da verilir.

Korban Ola: Bkz. *Ola-Korbanı*.

Korban Hatat: Bkz. *Hatat-Korbanı*.3

Korban Şelamim: Bkz. *Şelamim-Korbanı*.

Korban Toda: Bkz. *Şelamim-Korbanı; Şalme Toda*.

Korban Minha: Bkz. *Minha*.

Lehem APanim: Her Şabat öncesinde pişirilerek, bir sonraki hafta yenileriyle değiştirilene kadar *Mişkan* ve *Bet-Amikdaş*’taki *Şulhan*’ın üzerine yerleştirilen 12 ekmek için kullanılan isim. Tam çeviri “*Yüz Ekmeği*” şeklindedir; bkz. Şemot 25:30 ačk. “**Lehem AMAarehet** – *Dizim/Sıralama Ekmeği*” (Divre Ayamim I 9:32) ya da “**Lehem ATamid** – *Daimi Ekmek*” (Bamidbar 4:7) olarak da anılır.

Maaser: Levi kabilesine verilmek üzere, tüm toprak ürünlerinden, şaraptan ve yağdan ayrılan onda birlik bölüm; Vayikra 27:30-32, Bamidbar 18:24. Bu ürünlerden öncelikle *Koenler* için *Teruma* [%2] ayrılır, Leviler için olan *Maaser* ise, kalan [%98] üzerinden ayrılırdı.

Ma’sar Kesafim: “Parasal *Maaser*”. Kişinin, *Tsedaka* gibi konularda kullanmak üzere kazancından ayırması gereken %10luk miktar.

Terumat Maaser: Ya da **Maaser Min AMAaser** ya da **Maasar Maaser**. Leviler’in, *Bene-Yisrael*’den aldıkları *Maaser*’den ayırarak *Koenler*’e verdikleri onda birlik bölüm. Bu, tarladan çıkan ürünün %0.98’lik bölümüdür.

Ma’sar Beema: “Hayvan *Maaseri*”. Sığır ve davardan ayrılarak kutsal hizmete bağışlanması gereken onda bir. Yılın başından itibaren doğan her onuncu hayvan veriliirdi; Vayikra 27:32; *Mişna* – *Behorot* 9:1.

Maaser Rişon: “İlk *Maaser*”. Yukarıda tanımı yapılan *Maaser*.

Maaser Şeni: 1. “İkinci *Maaser*”. *Koenler*’e *Teruma*, Leviler’e de *Maaser* [Rişon] ayırdıktan sonra kalan %88.2’lik bölümden ayrılan ikinci bir onda birlik pay [%8.82]. Bu miktardaki ürün, *Şemita* döngüsünün 1, 2, 4 ve 5. yıllarında *Yeruşalayim*’e götürölüp, orada – etraftaki halkla paylaşarak – tüketilmeliydi. Miktar çoksa ve yol uzunsa, bu ürünlerin parasal karşılığı *Yeruşalayim*’e götürölümü, orada bu parayla yiyecek ve içecek satın alınmalı ve tüketilmeliydi; Devarim 14:22-27. 2. *Mişna*’nın, “**Zeraim** – *Tohumlar [Ziraat]*” bölümünde, *Maaser Şeni*’yi ele alan ünite.

Ma’sar Ani: “Yoksullar için ayrılan *Maaser*”. *Şemita* döngüsünün 3 ve 6. yıllarında, *Maaser Şeni* için ayrılan ürünler, yoksullara dağıtılmalıydı; Devarim 14:28-29; 26:12.

Şenat AMAaser: “*Maaser Yılı*”. *Maaser Ani* ayrılması gereken 3 ve 6. yıllar.

Maaserot: *Mişna*’nın, “**Zeraim** – *Tohumlar [Ziraat]*” bölümünde, genel olarak *Teruma* ve *Maaser* kurallarını ele alan, [*Maaser Şeni*’den hemen önceki] ünite.

Maşiah: Meshedilmiş. 1. Kutsal yağla meshedilmiş *Koen* (Vayikra 4:3) ya da krala (Şemuel I 2:10) verilen isim. 2. Gelecekte Yahudi Ulusu’nu kurtaracağına inanılan Kurtarıcı. Bu kurtarıcı, aynı zamanda kral olacağı için *Maşiah* ismiyle bilinir; zira krallar yağla meshediliirdi.

Maşiah Ben David: “David’in Oğlu *Maşiah*”. *Maşiah* döneminde tüm dünyanın kabul edeceği, Kral David’in soyundan gelecek olan *Maşiah*. “**Meleh AMaşıah** – Kral *Maşıah*” ya da “**Mepiah Tsidkenu** – *Tsadik Maşıahımız*” olarak da tanımlanır.

Maşiah Ben Yosef: “Yosef’in Oğlu *Maşiah*”. Asıl *Maşiah* olan *Maşiah Ben David*’in gelişinden önce ortaya çıkacak, fakat bir savaşta ölecek olan *Maşiah*. Bu kişi Yosef’in soyundan gelecektir.

Meşiah Şeker: “Sahte Maşiah”. Kendisini Maşiah ilan ederek, *Bene-Yisrael*’i sürgünden kurtarmaya çalışan fakat başarısız olan kişiler için kullanılır. Şelomo Molho ve Şabetay Tsvi, bunların arasındadırlar.

Hevle Maşiah: Ya da **Hevlo Şel Maşiah.** “Maşiah’ın Doğum Sancıları”. Maşiah’ın gelişine yakın dönemde Yahudiler’in katlanmak zorunda kalacağı sıkıntılara verilen isim.

Yemot AMAşiah: “Maşiah Günleri”. Maşiah Dönemi. *Bene-Yisrael*’in kurtulacağı, tüm dünyanın gerçek barışa kavuşarak Maşiah’ın krallığı altında Tanrı hizmeti ve bilinciyle birleşeceği dönem. “Bütün peygamberler Maşiah Dönemi ile ilgili kehanette bulunmuşlardır” (*Talmud – Berahot* 34b).

Matsa: Mayalanmamış hamurun pişirilmesiyle yapılan ekmek. Un ve su ile yapılan normal hamurun mayalanmaması için, fırına verilmeden önce işlenmeden 18 dakikadan fazla bekletilmemesi gerekir. Bkz. Şemot 12:16, 29:2.

Matsa Aşira: “Zengin Matsa”. Unun su yerine yumurta, şarap, bal, meyve suyu ile karıştırılmasıyla elde edilen hamurdan yapılan Matsa.

Matsa Şemura: “Korunmuş Matsa”. Hasat anından fırından çıkana kadar, buğday taneleri ve unun, suyla temasa karşı titizlikle korunmasıyla yapılan Matsa. Özellikle Pesah gecesi, mümkünse, Matsa Şemura yemek tercih edilmelidir.

Hag AMatsot: “Matsalar Bayramı”. Pesah bayramına verilen bir başka isim; Şemot 23:15. Bkz. Pesah.

Menora: “Nur – Ateş” sözcüğünden gelir ve ışık verici araçlara verilen genel isimdir. Bu kitaptaki özel Menora ismi, Mişkan ve Bet-Amikdaş’ta yer alan, altından yekpare olarak yapılmış yedi kollu şamdanı ifade eder; Şemot 25:31.

Mezuza: 1. Kapı Pervazı. 2. Hayvan derisine, belirli kurallara göre bir Sofer tarafından yazılan ve kapı pervazına sabitlenen, Tora’dan iki bölüm: Devarim 6:4-9, 11:13-21. Mezuza geçici olarak oturulmayan her odanın girişine, dairenin ana girişine ve işyerlerine, içeri girerken sağda kalacak şekilde takılır.

Mida KeNeged Mida: “Ölçüye karşı ölçü”. Kişinin, yaptığı iyi ya da kötü davranışların karşılığını, davranışın kendisiyle paralel bir şekilde alması. Kısasa kısas. Tanrı insanları ödüllendirir ya da cezalandırırken Mida Keneged Mida davranır.

Midraş: 1. Öğrenim; derin araştırma. 2. Tora ŞeBeal Pe’nin bir bölümü. Bu tipteki öğretiler, Tora metninin düz ve basit anlamının ötesine geçerek, bazen benzetmeler, bazen de mantık dışı tanımlar ve anlatımlar kullanarak, bu şekilde belirli bir mesaj, öğreti ya da yönlendirmeyi amaçlarlar. Midraşlar genelde çok derindirler ve uzmanlık gerektirirler. Zira konuya aşina olmayan kişi, Midraş’ın sıradışı anlatım ve üslubundan çok yanlış sonuçlara da varabilir. Fakat 1. tanımın da ifade ettiği üzere, Midraş, “derin araştırma” ifade eder ve bunu gerektirir. 3. 2. tanımında açıklanan türdeki öğretilerin toplandığı derlemelere verilen genel isim. Örneğin Midraş Raba bu tipte bir derlemedir.

Midraş Agada: çoğ. Midraşe Agada. Genel olarak Tanah’taki belirli bir bölümle ilgili olarak, Hahamlarımız tarafından söylenmiş olan Midraşlar. Bunlar daha çok eğitsel ve mesaj amaçlıdır; genel olarak okuduğumuzda anladığımız şeylerden çok farklı mesajları vermeyi hedeflerler. Midraşe Agada, özellikle Midraş Raba ve Midraş Tanhuma’da toplanmışlardır. Midraş Alaha: çoğ. Midraşe Alaha. Tora’nın bazı kanunlarını açıklar nitelikteki Midraşlar. Bunlar özellikle Mehilta [Şemot kitabı], Sifra [Vayikra Midraş Alaha: çoğ. Midraşe Alaha. Tora’nın bazı kanunlarını açıklar nitelikteki Midraşlar. Bunlar özellikle

Mehilta [Şemot kitabı], *Sifra* [Vayikra kitabı], *Sifre* [Bamidbar ve Devarim kitapları] ve başka eserlerde toplanmışlardır.

Bet Midraş: “Öğrenim Evi”. Tora öğrenilen mekan. Sadece *Midraş* olarak da adlandırılır.

Lo AMidraş İkar, Ella AMAase: “Asıl önemli olan öğrenim ve araştırma değil, icraattır” (*Mişna – Pirke Avot* 1:17).

Minha: çoğ. *Menahot*. 1. Hediye; sunu. 2. Unun çeşitli şekillerde pişirildikten sonra getirilmesiyle yapılan bir *Korban* türü; *Korban Minha* Vayikra *Perek* 2. Bazı kurbanlar, yanında *Minha* ve *Neseh* ile getirilirlerdi. 3. Öğleden sonra, güneşin batışına kadar yapılan duanın ismi.

Minha Gedola: “Büyük *Minha*”. *Şaot Zemaniyot*’a göre, güneşin doğuşundan 6,5 saat sonrasında itibaren 9,5. saate kadar söylenen *Minha* duası.

Minha Ketana: “Küçük *Minha*”. *Şaot Zemaniyot*’a göre, günün 9,5. saatinden, gün batımına kadar söylenen *Minha* duası. *Minha Gedola* ve *Minha Ketana* arasında fark yoktur. Sadece söylendikleri vakte göre bu isimleri alırlar.

Minhat ATamid: “Daimi *Korban*ın *Minhası*”. *Bet-Amikdaş*’ta her gün sabah ve akşam yapılan Daimi *Korban*’ın yanında getirilen *Minha*; *Bamidbar* 28:5.

Menahot: *Mişna*’nın “*Kadaşim – Kutsal Komular*” bölümündeki, *Minha* ve başka tip *Korban*ları ele alan ünitesi.

Mişkan: *Bene-Yisrael*’in, çölde inşa ettikleri portatif Buluşma Çadırı [bkz. *Oel Moed*]; *Şemot* 26:1. “*Mişkan AEdut – Tanıklık Mişkanı*” (*Şemot* 38:21), “*Mişkan Oel Moed – Buluşma Çadırı Mişkanı*” (*Şemot* 39:32), “*Mişkan APem – Tanrı’nın Mişkanı*” (*Vayikra* 17:4) ve “*Mişkan Bet AE-lo-im – Tanrı’nın Evi olan Mişkan*” (*Divre Ayamim* I 6:33) olarak da adlandırılır. Sözcüğün kökü “*Pahan – Barınmak*”tır ve *Mişkan*, *Şehina*’nın *Bene-Yisrael* arasında barındığını ifade eden bir somut yapıdır. *Mişkan*’daki çeşitli kutsal eşyalar arasında *Aron Aberit*, *Menora*, *Şulhan* ve iki *Mizbeah* sayılabilir. *Mişkan*, *Erets-Yisrael*’e girildikten sonra *Şilo*’da sabitlendi. Daha sonra sırasıyla *Nov* ve *Givon*’da hizmet verdi ve *Kral Şelomo*’nun *Bet-Amikdaş*’ı inşa etmesiyle görevi sona erdi.

Mişna: 1. Öğreti. 2. *Tora ŞeBeal Pe*’nin *Moşe Rabenu*’dan itibaren nesilden nesile aktarılan detay ve kurallarının toplandığı, ard arda gelen birkaç nesil *Tana* tarafından düzenlendikten sonra, *Rabi Yeuda Anasi* [kısaca *Rabi* olarak adlandırılır] tarafından derlenerek kitaplaştırılan öğretiler. *Mişna*, 2. yüzyılın sonlarına doğru tamamlanmıştır ve *Talmud*’un temelini oluşturur. *Mişna*, altı “*Seder – Düzen/Bölüm*”den oluşur. Her *Seder* alt ünitelere [*Masehet*; çoğ. *Masahtot*]; her *Masehet* paragraflara [*Perek*]; her *Perek* de *Mişnalar*’a [*Mişnayot*] bölünür. “*Mişna*’yı düzenleyen kişi, öğretileri Yazılı *Tora*’ya dayandırmıştır” (*Talmud Yerusalmi – Pesahim* 30:4). “*Rabenu AKadoş* [Tabi *Yeuda ANasi*], *Moşe Rabenu*’dan duyulup öğrenilen ve her nesildeki *Bet-Din*’de bir sonraki nesle sıkı bir şekilde aktarılan, *Tora*’nın tümü hakkındaki tüm öğretileri, kanunları, açıklamaları ve detayları derleyerek *Mişna* kitabını yazdı ... ve tüm hayatı boyunca kendisi ve tüm *Bet-Din*’i bunu halka öğretiler” (*Rambam, Yad Ahazaka* önsözü). 3. *Mişna* kitabındaki her bir kural.

Şişa Sidre Mişna: kıs. *Pa”S*. “*Mişna*’nın Altı Bölümü”. Bunlar “*Zeraim – Tohumlar* [*Ziraat*]”, “*Moed – Bayramlar*”, “*Naşim – Kadımlar*”, “*Nezikin – Zararlar*”, “*Kadaşim – Kutsal Komular*” ve “*Taaret – Saflik Kuralları*”dır.

Mişna Rişona: “İlk *Mişna*”. İlk *Tana* nesillerinin öğrettiği *Mişnalar* [3. tanıma göre] verilen genel isim.

Mişna Aharona: “Son *Mişna*”. Son *Tana* nesillerinin öğrettiği *Mişnalar* [3. tanıma göre] verilen genel isim.

Mişna AHitsona: “Dışta kalan Mişna”. Rabi Yeuda ANasi’nin, [2. tanıma göre] Mişna’yı kısa ve öz tutma amacıyla, çeşitli sebeplerden dolayı yapıtına dahil etmediği [3. tanıma göre] Mişnalar’a verilen genel isim. Bunlara genel olarak *Barayta* ismi verilir ve büyük bir bölümü *Tosefta* adlı eserde toplanmıştır.

Mitsva: çoğ. *Mitsvot*. 1. Emir. Tanrı’nın emri; bkz. Şemot 24:12, Devarim 4:2, Vayikra 4:2 vs. Tora’daki *mitsvaların* sayısı 613’tür. 2. İyi ve doğru davranış. Sevap.

Mitsvat Ase: çoğ. *Mitsvot Ase*. “‘Yap’ Emri”. Tora’nın “yap” şeklindeki emri. Örneğin, “Anne ve babana saygı göster” (Şemot 20:12). Tora’da toplam 248 tane *Mitsvat Ase* vardır. Bu, vücudun 248 organına [**RaMa”H Evarim**] denk gelir (*Talmud* – Makot 23b).

Mitsvat Lo Taase: çoğ. *Mitsvot Lo Taase*. kıs. **Lav**. “‘Yapma’ emri”. Tora’nın “yapma” şeklindeki emri. Örneğin, “Cinayet işleme” (Şemot 20:13). Tora’da toplam 365 tane *Mitsvat Lo Taase* vardır. Bu, vücudun 365 sinirine [**PaS”A Gidim**] ve yılın 365 gününe denk gelir (a.y.).

Mitsva ABaa BaAvera: “Günahtan gelen *Mitsva*”. Yerine getirmek için bir günah işlenmiş *Mitsva*’ya verilen isim. Bu tip bir *Mitsva* geçersizdir. Çalıntı parayla *Tsedaka* vermek buna bir örnektir.

Mitsva ŞeAZman Gerama: “Zamanın sebep olduğu *Mitsva*”. Yapılması zamana bağlı *Mitsva*. Örneğin *Sukot*’ta *Suka*’da oturmak, sabahın belirli bir vaktine kadar *Şema* söylemek vs. “Zamana bağlı ‘yap’ şeklindeki *Mitsvalardan*, erkekler sorumludur, kadınlar ise [istisnalar dışında] muaftır” (*Mişna* – *Kiduşin* 1:7).

Mitsvot Ben Adam LaMakom: “İnsan ve Tanrı arasındaki *Mitsvalar*”. İnsanların Tanrı’ya yönelik yükümlülüklerini belirleyen *Mitsvalar*. Örneğin *Şabat*; *Kaşerut*.

Mitsvot Ben Adam LaHavero: “İnsan ve Akranı arasındaki *Mitsvalar*”. İnsanların diğer insanlara yönelik yükümlülüklerini belirleyen *Mitsvalar*. Örneğin *Tsedaka*.

Mitsvot Sihliyyot: “Mantıklı *Mitsvalar*”. İnsanın mantık yürüterek bir sebep bulabildiği *Mitsvalar*. Örneğin *Mitsvot Ben Adam Lahavero*.

Bar Mitsva: *Mitsvalardan* sorumlu erkek. Bir erkek 13 yaşından gün aldığı anda Tora’nın tüm emirlerinden sorumlu hale gelir.

Bat Mitsva: *Mitsvalardan* sorumlu kız. Bir kız 12 yaşından gün aldığı anda Tora’nın emirlerinden sorumlu hale gelir.

İdur Mitsva: “*Mitsvayı* Güzel-leştirmek”. Bir *Mitsvayı*, asgari gerekliliklerin ötesine geçerek tüm ayrıntılarıyla titiz bir şekilde yerine getirmek.

Hibuv Mitsva: “*Mitsvaya* yönelik Sevgi”.

Met Mitsva: “Ölü *Mitsvası*”. Bir kişi ölmüşse ve onunla ilgilenecek kimse yoksa, onun gömülmesine kadar olan işlemleri yapmak, üst düzeyde bir *Mitsvadır*. Zira bir ölünün bu iyiliğin karşılığını verme ihtimali yoktur. Öyle ki, “Tora öğrenimi ve *Met Mitsva* arasında seçim yapma durumu söz konusu olduğunda, *Met Mitsva* önceliklidir” (*Talmud* – *Megila* 3b).

Seudat Mitsva: “*Mitsva* Yemeği”. Bir *Mitsva* vesilesiyle verilen yemek. Örneğin bir *Berit-Mila* töreninden sonra, ya da *Talmud*’un bir bölümünün öğrenimi tamamlandıktan sonra *Seudat Mitsva* verilir.

Şeva Mitsvot Şel Bene Noah: “Noah’ın Soyü İçin Yedi *Mitsva*”. Bkz. Noah peraşasının sonundaki açıklamalar.

TaRYa”G Mitsvot: “613 *Mitsva*”. *TaRYa”G* sözcüğü, 613 sayısının, harf karşılığıdır; bkz. Bereşit 32:5 açık.

Sehar Mitsva, Mitsva: “Bir *Mitsvanın* ödülü, bir başka *Mitsvadır*” (*Mişna* – *Pirke Avot* 4:2).

AMathil BeMitsva, Omerim Lo ‘Gemor’: “Bir *Mitsvaya* başlayana, ‘bitir’ denir”.

Şeluhe Mitsva En Nizokin: “Mitsva yapma konusunda elçilik edenler zarar görmezler” (*Talmud – Kiduşin* 39b).

Mizbeah: Sunak. “*Zevah – Hayvan Kesimi*” sözcüğüyle bağlantılıdır. *Mişkan*’daki büyük *Mizbeah* akasya ağacından yapılmış ve bakırla kaplanmıştı; bkz. Şemot 27:1 v.d. *Bet-Amikdaş*’taki ise taştan yapılmış, içi toprakla doldurulmuştu; bkz. Şemot 20:22 açık. Bu büyük *Mizbeah*’ta, Kurban olarak getirilen hayvanlar kısmen ya da tümüyle yakılırdı. Bunun dışında hem *Mişkan* hem de *Bet-Amikdaş*’ta, üzerinde tütsünün yapıldığı, küçük boyutlu, altın bir *Mizbeah* vardı; Şemot 30:1-10.

Musaf: Ekleme. Özel günlerde Daimi *Korbana* ek olarak getirilen *Korbana* verilen isim; Bamidbar 28:9 v.d. Bu *Korbanın* anısına, özel günlerde yapılan duaya da aynı isim verilir.

Musar: 1. Etik. Karakter gelişimini ele alan hareket. Yahudilik’teki *Musar* hareketinin öncüsü, Salant’lı Rabi Yisrael’dir. 2. Uyarı, azarlama ya da öğüt sözleri. 3. Ceza; kötü davranışların karşılığı.

Nazir: f. *Nezira*, çoğ. *Nezirim*, f.çoğ. *Nezirot*. 1. Normal yaşamdan kendisini ayırarak, hayatını Tanrı’ya adayan kişi. Bu kişi, şarap ve üzüm ürünlerinden uzak durur, saçlarını kesmez; bkz. Bamidbar 6:2 v.d. En ünlü Nazir, Şimşon’dur; Şofetim 13:1 v.d. Genelde bu tipte bir adakta bulunan kişi, kısıtlı bir süre, çoğunlukla 30 gün boyunca *Nazir* olarak kalır. 2. Seçkin, özel; Bereşit 49:26. 3. *Mişna*’nın “*Naşim – Kadımlar*” bölümünde, *Nazir* ve *Nezirut* konularını ele alan ünite.

Nezirut: *Nazirlik*.

Neder: Vaad. Yeminle yapılan ve “şu şu olursa, şunu şunu yapacağım” şeklindeki söz; bkz. Bereşit 28:20, Bamidbar 30:3. *Neder* yapmamak tavsiye edilir; zira yerine getirilmemiş *Nederler* için Tanrı katında hesap sorulacaktır.

Nedarim: “*Nederler*”. *Mişna*’nın “*Naşim – Kadımlar*” bölümünde, *Nederler* ve iptalleri konusunu ele alan ünitesi.

Afarat Nedarim: “*Nederlerin İhlali*”. Bir kadın ekonomik olarak kocasına ya da babasına bağlı olmasına karşın *Neder* yaptıysa, kocası ya da babası bu *Nederi* iptal etme yetkisine sahiptir. Bu iptale verilen isim. Bamidbar 30:4 v.d.

Atarat Nedarim: “*Nederlerin İptali*”. Hatayla yapılan, ya da yapılmasına karşın yerine getirilemeyen *Nederlerin*, üç kişiden oluşan bir *Bet-Din* tarafından iptal edilmesi töreni. Roş Aşana ve Yom Kipur’dan önce bu işlemi yapmak büyük önem taşır.

Kal Nidre: “Tüm *Nederler*”. Yom Kipur gecesi yapılan ve *Neder* sınıfına giren tüm sözlerin iptalini amaçlayan dua.

Beli Neder: “*Nedersiz*”. *Neder* olarak kabul edilebilecek bir vaadde bulunmadan önce söylenen ve söz konusu vaadin *Neder* sınıfında olmayacağını vurgulayan sözler.

Tov Aşer Lo Tidor, MiŞeTidor VeLo Teşalem: “*Neder* yapıp yerine getirmemektense, hiç *Neder* yapmamak daha iyidir” (Koelet 5:4).

Neseh: Dini bir uygulama olarak, *Mizbeah* üzerine bir içkinin [şarap ya da su] dökülmesi işlemi. Bazı *korbanların* ayrılmaz parçasıdır; Bamidbar 28:7 vs.

Yayin Neseh: “*Neseh Şarabı*”. Putperestlerin, putlarına sundukları kurbanlarında kullandıkları şaraplar için kullanılan terim. Aynı şekilde, bir putperestin bu amaçla kullanmayı düşündüğü ya da bu amaçla olmasa bile sadece dokunduğu açık şaraba da bu ad verilir. Bu şarabı içmek Yahudiler için yasaktır.

Oel Moed: Buluşma Çadırı. Moşe Rabenu'nun, Aron Aberit için yapmış olduğu çadır. Moşe'nin Tanrı ile olan "buluşmaları" burada gerçekleşirdi; bkz. Bamidbar 7:89. Mişkan'daki avlunun merkezinde yer alırdı ve Kodeş Akodaşim'i içerirdi; bkz. Şemot 40:22.

Ola-korbanı: çoğ. Olot. Yükselen Korban. Mizbeah üzerinde tamamen yakılan ve duman halinde "yükselen" Korbana verilen isim; bkz. Bereşit 8:20 açık. Diğer Korbanlarda ise bazı bölümler yakılırken bazı bölümler Koenler, bazıları da Korban sahibi tarafından yenebilirdi; bkz. Şelamim-korbanı, Hatat-korbanı.

Olat Tamid: "Daimi Ola-Korbanı"; bkz. Şemot 29:38-44. Günde iki kez, sabah ve akşam olmak üzere yapılan toplumsal Ola-korbanı.

Olat Reiya: "Görünüş Korbanı". Bet-Amikdaş zamanında, Şaloş Regalim günlerinde her erkeğin Yerusalayim'deki Bet-Amikdaş'a gelip Tanrı'nın önünde "görünmesi" gerekirdi; Şemot 23:16, Devarim 16:16. Bu sırada getirilen Ola-korbanına bu isim verilir.

Otoriteler: Kitap boyunca, Tora'yı açıklayan otoriteler için bu tanımlamayı yaptık. İbranicesi **Mefarepim** olan genel isim genelde yanlış bir şekilde "yorumcular" olarak çevrilmektedir. Oysa Tora'da yoruma değil bilgiye yer vardır ve hiçbir Otorite, bir kanun söz konusu olduğu zaman, geleneksel olarak bir önceki nesilden öğrenmemiş olduğu bir şeyi, şahsi yorumuyla üretmez. Bu çok açık ve kesin bir kuraldır. Tora'daki "olaylar" söz konusu olduğunda ise, ortaya çıkan güçlükleri çözümlemek için yorum gücünü kullanabilir; fakat burada da bağımsız değildir ve geleneksel bilgilerle çatışmamalı, fikirlerini önceki kaynaklara dayandırmalıdır. **Mefarep** sözcüğünün yaklaşık karşılığı, "açıklayıcı"dır.

Pasuk: çoğ. Pesukim. 1. Tanah'ta cümle. 2. Tüm Tanah için kullanılan bir takma isim. "Pasukta dendiği gibi" = "Tanah'ta yazılı olduğu gibi".

Sof Pasuk: "Pasuk sonu". Pasuk sonunu belirten okuma notası [Taam].

Pesuke DeZimra: "Şarkı Pasukları". Sabah duasında [Şahrit] okunan ve Tanrı'yı öven çeşitli manzumelere verilen isim.

Pasul: Geçersiz. Dini gerektirmelere uygun olmayan eşya, hayvan [korban edilebilme açısından], hareket.

Pesul Keuna: "Koenlik Konusunda Geçersiz". Herhangi bir kusur sebebiyle Bet-Amikdaş'ta hizmet etmeye uygun olmayan Koen.

Pesule AMukdaşim: "Kutsal işe ayrılmış olanların Geçersizliği". Korban edilmek üzere Bet-Amikdaş'a bağışlanmış, fakat sonradan bu amaca uygunluğunu ortadan kaldıran bir kusura sahip olmuş hayvan.

Karov Pasul LaEdut: "Yakın, Tanıklık Konusunda Geçersizdir". Bir davada, taraflardan biri, tanık olarak bir yakınını çağıramaz.

Kol APosel Pasul: "[Başkasını] Geçersiz İlan Eden, Geçersizdir" (Talmud – Kiduşin 70a). Bir başkasını herhangi bir konuda eleştirmeye kalkan kişinin, aynı konuda kusursuz olup olmadığından şüphelenilmelidir.

Peraşa: Ya da **Paraşa.** çoğ. Paraşiyot. 1. Sefer Tora'nın yıllık okunuş döngüsünde, her hafta bir ya da iki tanesi okunan bölümler; Bereşit, Noah, Leh Leha vs. Bereşit kitabında 12 Peraşa mevcuttur. 2. Tora'da, önceki ve sonrakinden belirgin boşluklar verilmek suretiyle ayrılmış her bir paragrafa verilen isim. 3. Bir kitabın, kendi içinde konu bütünlüğüne sahip bölümü.

Peraşa Setuma: "Kapalı Peraşa". [2. tanıma göre] Kendisinden önceki Peraşanın bittiği satırda [yaklaşık 9 harflik] bir aralık verilerek başlayan Peraşa; bkz. Vayhi Peraşası'nın başındaki açıklamalar.

Peraşa Petuha: “Açık Peraşa”. [2. tanıma göre] Kendisinden önceki Peraşanın bittiği yerin bir alt satırından başlayan Peraşa. Bkz. a.y.

Peraşat AŞavua: “Haftanın Peraşası” [1. tanım].

Semihut AParaşiyot: “Peraşaların Bitişikliği”. Birbirine bitişik olarak yazılmış iki Peraşa [2. tanım] arasında, görünürde bağlantı yoksa bile, mutlaka kanuni ya da organik bir bağın mevcut oluşunu ifade eder.

Arba Paraşiyot ŞeBaTefilin: “Tefilindeki Dört Peraşa”. Bkz. Tefilin.

Şete Paraşiyot ŞeBaMezuza: “Mezuzadaki İki Peraşa”. Bkz. Mezuza.

Arba Paraşiyot: “Dört Peraşa”. Yılın dört Şabat günü Peraşat AŞavua’ya ek olarak okunan Peraşalar. Sırayla şunlardır:

Peraşat Şekalim: “Şekalim Peraşası”: Şemot 30:11-16. Roş Hodeş Adar’dan önceki Şabat günü okunur. Zira Bet-Amikdaş’a “yarım şekel” miktarındaki yıllık bağış (Şemot 30:13), Roş Hodeş Adar’dan itibaren yapılmalıydı.

Peraşat Zahor: “Zahor [Hatırla] Peraşası”: Devarim 25:17-19. Purim bayramından önceki Şabat günü okunur. Bunun sebebi, Purim olaylarındaki kötü adam Aman’ın, Amalek soyuna mensup olmasıdır. Peraşat Zahor, “Amalek’in sana Mısır’dan çıkış yolunda yaptığını hatırla” şeklinde başlar.

Peraşat Para: “İnek Peraşası”: Bamidbar Perek 19. Purim bayramından sonraki Şabat günü okunur. Konusu, ölüyle temas sebebiyle Tame olan kişilerin saflaşması için gerekli olan “Para Aduma – Kızıl İnek” seremonisidir. Bu zamanda okunmasının sebebi, yaklaşmakta olan Nisan ayına hazırlıktır. Tame bir kişi Bet-Amikdaş’a giremezdi. Kurtuluş’un Nisan ayında gerçekleşeceği inancıyla bağlantılı olarak, Bet-Amikdaş’ın da kurulacağı ümidiyle, bu Peraşa bu zamanda okunur.

Peraşat AHodeş: “Bu Ay’ Peraşası”: Şemot 12:1-20. Roş Hodeş Nisan’dan önceki Şabat günü okunur. Peraşanın konusu, Nisan ayının “ilk ay” olarak belirlenmesidir.

Perek: çoğ. Perakim. 1. Tanah’ın paragraflarına verilen isim. 2. Paragraf; ünite.

Pirke Avot: “Ataların Perekleri”. Mişna’nın “**Nezikin** – Zararlar” bölümündeki “Avot” ünitesi. Burada Hahamlarımız’ın, ahlak, davranış, Tora öğrenimi ve diğer konulardaki özdeyiş ve tavsiyelerine yer verilir.

Şemona Perakim: “Sekiz Perek”. Rambam’ın, Pirke Avot’a yazdığı açıklamasının tanınmış önsözü.

Eno Dome Şone Pirko Mea Peamim, LeŞone Pirko Mea VeAhat: “Öğrenimini [Perekini] 100 kez tekrarlamış kişi, 101 kez tekrarlamış kişiye benzemez”. Hahamlarımız’ın, öğrenimde tekrarın önemini vurgulayan deyişi.

Pesah: Tanrı’nın Bene-Yisrael’i Mısır’dan çıkarışı anısına kutlanan bayram; Vayikra 23:4. “**Hag AMatsot** – Matsa Bayramı”, “**Hag AAviv** – Bahar Bayramı”; “**Hag AHerut** – Özgürlük Bayramı” olarak da bilinir. Pesah 15 Nisan günü, bir önceki gece başlar ve Erets-Yisrael’de 7, Diaspora’da ise 8 gün kutlanır. Erets-Yisrael’de ilk ve son, Diaspora’da ise ilk iki ve son iki günler Yom Tov’dur. Bu bayramın en önemli özelliği Hamets maddelerin yenmesinin ve bulundurulmasının yasak olmasıdır.

Pesah Rişon: “Birinci Pesah”. Yahudi takvimine göre 14 Nisan’da yapılan Korban Pesah (bkz. Korban). “**Pesah Gadol** – Büyük Pesah” olarak da adlandırılır.

Pesah Şeni: “İkinci Pesah”. Çeşitli geçerli sebeplerle Pesah Rişon’u yapamamış olanlar için, ondan tam bir ay sonra, 14 İyar’da yapabilecekleri Korban Pesah; bkz. Bamidbar 9:9 v.d. “**Pesah Katan** – Küçük Pesah” olarak da anlandırılır.

Pesah Mitsrayim: “Mısır’daki Pesah”. Bene-Yisrael’in Mısır’dan çıktıkları zaman yaptıkları ilk Korban Pesah ve kutladıkları ilk Pesah bayramı.

Pesah Dorot: “Nesiller Pesahı”. Her yıl kutlanan Pesah bayramına verilen takma isim.

Pesah Meuhin: “Ezilme *Pesahı*”. II. Bet-Amikdaş döneminde bir yıl, bayram kutlamaları sırasında aşırı izdihamdan dolayı yaşlı bir adamın ezilmesinden dolayı bu şekilde anılan *Pesah*.

Agada Şel Pesah: “*Pesah* Anlatısı”. *Pesah*’ın ilk [*Diaspora*’da ilk iki] gecesi *Seder* sırasında okunan ve Mısır Çıkışı olaylarını temel alan anlatı.

Seder Lel Pesah: “*Pesah* Gecesi Düzeni”. *Pesah*’ın ilk [*Diaspora*’da ilk iki] gecesi, *Agada* eşliğinde yapılan düzenli ritüellerden oluşan ziyafet.

Erev Pesah: “*Pesah* Arifesi”. *Pesah*’tan hemen önceki gün. 14 Nisan.

Pesahim: *Mişna*’nın “*Moed – Bayram*” bölümündeki, *Pesah* bayramı ve *Korbanı* ile ilgili konuları ele alan ünite.

Purim: 1. Pers İmparatorluğu döneminde, Ester ve Mordehay’ın liderliğindeki Yahudiler’in, başvezir Aman’ın buyruğuyla yok edilmekten, doğal görünen mucizevi “rastlantılar” sonucu kurtulmasının anısına, sursuz şehirlerde 14 Adar, [Yeoşua zamanında] surlu olanlarda 15 Adar tarihinde kutlanan sevinçli bayram. Artık yıllarda bayram, İkinci Adar ayına kaydırılır. 2. Buna benzer kurtuluş olaylarının yaşandığı cemaatlerin, yerel olarak belirledikleri bayramlar. Örneğin *Purim Saragosi*, Saragoza cemaatinin, benzeri bir yok oluştan kurtuluşunun anısına kutlanır. Aynı şekilde *Purim Frankfurt*, *Purim Hevron* ve başkaları da vardır.

Purim Katan: “Küçük *Purim*”. *Purim*’in İkinci Adar ayına kaydırıldığı artık yıllarda, İlk Adar ayının 14 ve 15’i. Bu yıllarda kutlanan *Purim* de “*Purim Gadol – Büyük Purim*” adını alır.

Purim Şuşan: “Şuşan *Purimi*”. Adını, *Purim* olaylarının merkezindeki başkent Şuşan şehrinde alır. Buradaki Yahudiler, *Purim*’i 15 Adar’da kutladıklarından, [Yeoşua zamanında] etrafı surlarla çevrili olan ve dolayısıyla bayramı 15 Adar’da kutlayan yerler için, *Purim*’e bu isim verilir.

Rabenu: Öğretmenimiz. Moşe Rabenu.

Raşa: 1. Kötü; kötülük eden; günahkar. 2. Mahkemede haksız çıkan kişi; suçlu.

Raşa Ra: “Kötünün Kötüsü”.

Malhut ARişa: “Kötülük Krallığı”. II. Bet-Amikdaş’ı yıkan Roma İmparatorluğu’na verilen bir takma isim.

Al Tei Raşa BiFne Atsmeha: “Kendi kendine *Raşa* olma”. *Hahamlarımız*’ın, insanın kendisini alçak görmemesi gerektiğini vurgulayan deyişi.

Roş Aşana: 1. Yahudi takvimine göre yılbaşı. Tışri ayının ilk gününde, bu vesileyle yapılan bayram; Vayikra 23:23. Bu günde Tanrı insanları yargılar ve gelecek yıl ile ilgili kararlarını belirler. Fakat kişinin *Teşuva* yapma şansı, Tanrı’nın kararı mühürleyeceği gün olan *Yom Kipur*’a kadar devam eder. 2. *Mişna*’nın “*Moed – Bayram*” bölümünün, *Kiduş Ahodeş*, artık yıllar ve Roş Aşana kurallarını ele alan ünitesi.

Roş Aşana LaŞanim: “Yılların Yılbaşı”. Normal Roş Aşana.

Roş Aşana Lallanot: “Ağaçların Yılbaşı”. Baharda doğanın uyanışını ve ağaçlarla ilgili yıla bağlı kuralların yürürlüğe girmesini işaretleyen gün. Yahudi takvimine göre bu, 15 Şevat’tır ve *Tu BiŞvat* olarak bilinir.

Roş Aşana LiŞmitin: “Şemitaların Yılbaşı”. Şemita yılına girişi ve çıkışı belirleyen gün. Bu, normal Roş Aşana ile aynı gündür.

Roş Aşana LeYovelot: “Yovellerin Yılbaşı”. Yovel yılına girişi ve çıkışı belirleyen gün. Bu, normal Roş Aşana ile aynı gündür.

Roş Hodeş: Yeni Ay'ın ilk günü; Şemot Perek 12 açk.

Erev Roş Hodeş: "Roş Hodeş Arifesi".

Ruah AKodeş: Kutsal Ruh. 1. *Şehina*'ya verilen takma bir isim. 2. Yüksek dereceye ulaşmış bir insanın, gelecekle ilgili öngöründe bulunmasını sağlayan peygamberlik ruhu. [Hristiyan inancındaki Kutsal Ruh kavramıyla bunun ilgisi yoktur. Yahudilik'te her şeyin tek kaynağı Tanrı'dır ve gerek *Şehina*, gerekse de *Ruah Akodeş* doğrudan Tanrı'yı simgeler; O'nun yanında başka bir gücü değil].

Sanedrin: çoğ. *Sanedraot*. 1. [Yunanca *Synedrion* – "Konsey; meclis; danışma kurulu" sözcüğünden] II. *Bet-Amikdaş* dönemindeki, halkın 71 ileri geleninden oluşan kanuni merkezi organ. Aynı zamanda Yisrael'in en yüksek adli mercii. 2. *Mişna*'nın "**Nezikin** – *Zavarlar*" bölümünün, yasalar ve yargı organları ile ilgili konuları ele alan ünitesi.

Satan: Tanrı'nın meleklerinden biri. Görevi, insanları günaha teşvik etmek, Tanrı'nın yolundan uzaklaştırmaya gayret etmek ve daha sonra Tanrı'nın önünde onlara karşı savcılık yapmaktır. Tam sözcük anlamı "yoldan çıkarıcı" ya da "suçlayıcı" şeklindedir. Aynı zamanda cinlerin *Aşmeday* ya da *Samael* olarak bilinen başkanıdır. Aynı zamanda "**Malah Amavet** – *Ölüm Meleği*"dir. Başka inançlardaki "Tanrı'ya baş kaldıran ve O'na karşı savaşmak için insanları günaha teşvik edip güç toplayan Şeytan" kavramı, Yahudilik dışı bir inançtır. Yahudilik'teki Satan, diğer tüm melekler gibi Tanrı'nın bir kuludur ve temel işlevi, insanların birer robot değil seçim hakkına sahip varlıklar olmasını sağlamaktır. "*Satan, Yetser Ara* ve *Malah Amavet* – bu üçü aynıdır" (*Talmud* – *Bava Batra* 16a).

Sea: Eski dönemde hem sıvılar hem de katılar için kullanılan yaklaşık 7.3lt.ye denk bir hacim ölçüsü.

Sefaradlar: İbranice "**Sefarad** – *İspanya*" sözcüğünden gelir. İspanya, Portekiz, Güney Avrupa ve Kuzey Afrika kökenli Yahudiler'e verilen isim.

Sofer: 1. **Sofer STA**"M. [S]efarim [Kitaplar: *Sefer Tora* vs.], [T]efilin ve [M]ezuza gibi kutsal eşyaların içeriğini, Yahudi kurallarına uygun bir şekilde yazan, bu konuda eğitim ve diploma sahibi kişi. 2. Yazar.

Soferim: "Soferler". Ezra ve Anşe Keneset Agedola zamanından, *Mişna* döneminin sonuna kadar varlık gösteren *Hahamlar* ve *Tora* büyüklerine verilen genel isim.

Divre Soferim: "Soferler'in Sözleri". Yazılı *Tora*'daki kurallar dışında, çağın gereksinimlerini karşılamak amacıyla *Soferim* tarafından belirlenen bazı kurallar.

Kinat Soferim: "Sofer Kıskançlığı". Tek olumlu kıskançlık. *Soferler* arasındaki rekabeti ve daha bilgili olma konusundaki hırsı tanımlar. "Sofer kıskançlığı, bilgeliği artırır" (*Talmud* – *Bava Batra* 21a).

Sukot: Çardaklar [Bayramı]. Tanrı'nın *Bene-Yisrael*'i Mısır'dan çıkarışından sonra, çölde çardaklarda oturtması anısına kutlanan bayram; Vayikra 23:34, 23:42. "**Hag AAsif** – *Hasat Bayramı*" olarak da bilinir. 15 Tışri günüdür; bir önceki gece başlar ve 7 gün kutlanır. *Erets-Yisrael*'de ilk, *Diaspora*'da ise ilk iki günler *Yom Tov*'dur. Ona hemen bitişik olarak *Şemini Hag Atseret* bayramı *Erets-Yisrael*'de bir [ki aynı gün *Simhat Tora* olarak da kutlanır], *Diaspora*'da iki gün [ikinci gün *Simhat Tora*] olarak kutlanır. *Sukot*'un en önemli özelliği, tüm öğünlerin *Suka* adı verilen belirli özelliklere sahip olması gereken çardaklarda yenmesi ve bereketli ürün alınacak bir sene için dualarda çeşitli bitkilerle sembolik hareketler yapılmasıdır.

Suka: 1. Çardak. 2. Mişna'nın "**Moed – Bayram**" bölümündeki, *Sukot* bayramı, *Suka* kuralları ve bayramda kullanılan dört sembolik bitki [*Arbaat AMinim*] ile ilgili konuları ele alan ünite.

Şabat: 1. Haftanın yedinci günü. Tam anlamı "iş bırakmak"tır; bkz. Bereşit 2:1-3 a. Bu günde *Melaha* adı verilen yaratıcı karakterli işleri yapmak yasaktır; Şemot 20:8 v.d. "[*Bene-Yisrael* iki *Şabat*'ı *Alaha*'ya göre kutlasa, hemen kurtarılırlar" (*Talmud – Şabat* 118b). 2. Hafta; Vayikra 23:15. 3. İş yapmanın yasak olduğu *Yom Tov*'lar için de kullanılır; Vayikra 23:15. 4. Şemita yılı için de "*Şabat Yılı*" tanımı vardır; Vayikra 25:4. 5. Mişna'nın "**Moed – Bayram**" bölümünün, Şabat günü ile ilgili kurallarını ele alan ilk ünitesi.

Şabat Bereşit: 1. "Başlangıç Şabatı". Dünyanın yaratılışını takip eden ilk Şabat; Bereşit 2:1-3. 2. Tora'nın ilk perçası Bereşit'in okunduğu Şabat.

Şabat Kodeş: "Kutsal Şabat". Şabat'a verilen bir ünvan.

Şabat AMalka: "Kraliçe Şabat". Şabat'a verilen bir onur ünvanı.

Şemirat Şabat: "Şabat'ın Korunması". Şabat'ın kurallarına titizlikle uymak.

Hilul Şabat: "Şabat'ın İhlali". Şabat günü yapılması yasak olan işlerden birini yaparak Şabat'ı küçümsemek.

Erev Şabat: "Şabat Arifesi". Cuma günü. "Erev Şabat'ta çaba gösteren, Şabat günü yemek yer" (*Talmud – Avoda Zara* 3a).

Leil Şabat: "Şabat Gecesi".

Kabalat Şabat: "Şabat'ın Kabul Edilmesi". Şabat'ın başlangıç saati. Aynı zamanda Şabat'ın karşılanması vesilesiyle söylenen şarkılı duaların tümü.

Yetsiat Şabat: Ya da **Motsae Şabat**. "Şabat'ın Çıkışı". Şabat'ın bitiş saati.

Oneg Şabat: "Şabat Zevki". Şabat gününden zevk almak; bkz. Yeşayau 58:3. Aynı zamanda, genelde öğleden sonra Tora sözleri ve şarkılarla yapılan yemekli kutlama.

Şabat Şalom: "Barış içinde bir Şabat olsun". Şabat günü yapılan selamlama. Cevaben "**Pabat Palom UMvorah – Barış içinde ve Mübarek bir Şabat olsun**" denir.

Şabat Şabaton: "Şabatlar Şabatı". Kesin ve tam bir Şabat; Şemot 31:15. Aynı zamanda *Yom Kipur* için bir takma isim; Vayikra 16:31.

Şabat Şira: "Şarkı Şabatı". Bene-Yisrael'in Mısır çıkışının ardından Kızıl Deniz'den çıkışlarında söyledikleri şarkıyı (Şemot 15:1-18) içeren Beşalah Peraşasının okunduğu Şabat'a verilen isim.

Şabat Şekalim: Roş Hodeş Adar'dan önceki Şabat'a verilen isim; bkz. Peraşat Şekalim.

Şabat Zahor: Purim bayramından önceki Şabat'a verilen isim; bkz. Peraşat Zahor.

Şabat Para: Purim bayramından sonraki Şabat'a verilen isim; bkz. Peraşat Para.

Şabat AHodeş: Roş Hodeş Nisan'dan önceki Şabat'a verilen isim; bkz. Peraşat Ahodeş.

Şabat AGadol: " 'Büyük' Şabatı". Pesah bayramından hemen önceki Şabat. Bu günde cemaatin Hahamı, bayramla ilgili bir konuşma yapar. Bu konuşma "büyük" öneme sahip olduğu için Şabat da bu ismi alır. Başka bir görüşe göre sebep, bu Şabat gününde okunan Aftara'nın sonlarında "büyük gün"den söz edilmesidir (Malahi 3:23). Bir başka görüşe göre ise sebep, Mısır'dan çıkmadan önceki son Şabat günü gerçekleşen "büyük" bir mucizedir.

Şabat Hazon: Tişa BeAv'dan önceki Şabat'a verilen isim. Bunun sebebi, bu Şabat okunan Aftara'nın "Hazon Yeşayau" (Yeşayau 1:1 v.d.) olmasıdır.

Şabat Nahamu: Tişa BeAv'dan sonraki Şabat'a verilen isim. Bunun sebebi, bu Şabat okunan Aftara'nın "**Nahamu – Teselli edin**" sözleriyle başlamasıdır (Yeşayau 40:1 v.d.).

Şabat Hatan: "Damat Şabatı". Bir düğünün ardından gelen Şabat günü. Gelin ve damat, yakınlarıyla birlikte bu mutlu olayı kutlarlar.

Şabat Kala: "Gelin Şabatı". Sefarad terminolojisinde, bir geline benzetilen Tora'nın alınış günü olan Şavuot bayramından önceki Şabat'a verilen isim.

Şabat Mevarehim: “[Yeni Ay’ın] Mübarek Kılındığı Şabat”. Roş Hodeş’ten önceki Şabat. Bu günde, Yeni Ay’ın gelişini ilan eden “Yei Ratson” isimli bir dua okunur ve Roş Hodeş günü bildirilir.

Yom Şekulo Şabat: “Bütünüyle Şabat olan Gün”. Gelecek Dünya için kullanılan bir sıfat.

Tehum Şabat: “Şabat Alanı”. Şehir dışında 2000 Ama [yaklaşık 1km.] uzaklığa kadar olan bölge. Şabat günü, bunun dışına çıkmak yasaktır.

Şena BeŞabat Taanug: “Şabat Günü Uyku, Zevktir”. Şabat günü fiziksel dinlenmenin de önemli olduğunu vurgulayan deyiş. Bu sözcüklerin baş harfleri de ŞaBaT kelimesini oluşturur.

Şabat, Ehad MiŞişim LaOlam Aba: “Şabat, Gelecek Dünya’nın Altmışta Biridir” (Talmud – Berahot 57b). Hahamlarımız’ın, Şabat’ın önem ve değerini vurgulayan bir deyişi.

Pikuah Nefes Dohe Şabat: “Can Tehlikesi, Şabat’ı İteler”. Can tehlikesi durumunda Şabat’ın kuralları ihlal edilmelidir.

Şaloş Regalim: Üç Bayram. Üç Hac. “Regel” sözcüğü “kez/defa” anlamındadır (bkz. Bamidbar 22:28) ve yılın üç vaktinde, Bene-Yisrael’in Yeruşalayim’deki Bet-Amikdaş’a gelerek yaptıkları bayramları ifade eder; krş. Şemot 23:14, 23:17. Bu üç bayram, Pesah, Şavuot ve Sukot’tur. Bet-Amikdaş zamanında özel kurbanların yapıldığı bu bayramlar, günümüzde de özel dualarla kutlanır.

Ole Regel: “Bayrama Çıkan”. Bu üç bayramın birinde, bayramı kutlamak ve Tanrı’nın önünde görünmek Mitsvasını (Şemot 23:16) yerine getirmek üzere Yeruşalayim’e gelen Yahudi’ye verilen takma isim. Hacı.

Aliya Leregel: “Bayrama Çıkış”. Şaloş Regalim’den birini kutlamak için Yeruşalayim’e geliş. Hac.

Şaot Zemaniyot: “Zamansal Saatler”. Sabah güneşin doğuşundan, akşam batışına kadar olan sürenin 12’ye bölünmesiyle elde edilen saatler. Anlaşıldığı üzere bu “saatler”, günün uzunluğuna bağlı olarak değişkenlik gösterir. Gün içinde özellikle dua saatlerinin belirlenmesinde bu saatler kullanılır.

Şavuot: İbranice “Pavua – Hafta” sözcüğünden, Haftalar [Bayramı]. Pesah’ın ikinci gününden itibaren sayılan yedi haftanın tamamlanışının ardından kutlanan bayram; Devarim 16:9-10. Tora’nın Sinay Dağı’nda Bizzat Tanrı tarafından tüm Bene-Yisrael’e verildiği gündür (Talmud – Şabat 86b). Bu günde Bene-Yisrael Tanrı’ya bağlılık yemini etmiş, Tanrı da Bene-Yisrael’i Kendi Halkı olarak alacağını bildirmiştir. Bayramın isminin sebebi, bu karşılıklı yeminler [Şevuot] de olabilir. Bu bayram aynı zamanda “Hag AKatsir – [Buğdayın Tarladan] Kesim Bayramı” ve “Hag ABikurim – Turfanda Bayramı” olarak da bilinir. Bu günde, yılın yeni çıkan meyveleri Bet-Amikdaş’a getirilirdi. Şaloş Regalim’den biri olan Şavuot, bir Yom Tov’dur ve Erets-Yisrael’de bir, Diaspora’da ise iki gün kutlanır.

Şehina: Tanrı’nın Kutsal Varlığı; Tanrı’nın Onuru. Sözcük anlamı “Barınmak; barınış”tır; bkz. Şemot 25:5, 29:45. “Şehina, sadece Şem’in çadırlarında barınır” (Talmud – Yoma 10a). “Şehina keder ve tembellik olan yerde barınmaz; ... sadece Mitsvadan kaynaklanan mutluluk olursa Şehina vardır” (Talmud – Şabat 30b). “On kişi bir araya gelip Tora ile ilgilenirlerse, Şehina gelir ve aralarında barınır” (Mişna – Pirke Avot 3:10). “Şehina, Bet-Amikdaş’ın batı duvarından [AKotel AMAaravi] hiçbir zaman ayrılmaz” (Midraş Teilim 11:3).

İhnis Tahat Kanfe AŞehina: “[Birini] Şehina’nın Kanatları altına soktu”. Bir kişiyi Yahudiliğe yaklaştırdı; Yahudiliğe aldı.

Bet-AŞehina: “Şehina Evi”. *Bet-Amikdaş* için bir takma isim.

Şehita: Hayvan Kesimi. Yahudi kanununa göre hayvanın kesileceği bıçaktan, kesiliş şekline kadar her şey titiz kurallara bağlıdır. Yanlış bir kesim, hayvanı *Terefa* yapmaya yetecektir. *Şehita*’da, hayvanın boynu – nefes ve yemek boruları – omurgaya kadar, bıçağın bir gidip gelişle kesilmelidir. “*Şehita* kurallarını bilmeyen kasabın kestiği hayvanı yemek yasaktır” (*Talmud – Hulin* 9a). Hayvan kesimi konusunda sadece *Şehita* diploması olan kişi [*Şohet*] yetkilidir.

Şehitat Kadaşim: “Kutsal Kesim”. *Korban*larla ilgili *Şehitaya* verilen isim.

Şehitat Hulin: “Kutsal Olmayan Kesim”. Et yeme amaçlı yapılan *Şehita*.

Bet AŞehita: “*Şehita* Evi [=Yeri]”. 1. *Şehita* sonucu hayvanın gırtlığında oluşan kesğin yeri. 2. Mezbaa.

Şohet: *Şehita* konusunda gereken eğitim ve diplomaya sahip kişi.

Şekel: Eski dönemde, altın ve gümüş gibi değerli metaller için kullanılan bir ağırlık birimi. Yaklaşık 22.8 gram; bkz. Bereşit 23:15 açık.

Şekel AKodeş: “Kutsiyet [konularındaki] *Şekel* standardı”. Bu, iki normal *şekel* civarındadır.

Şekalim: *Mişna*’nın “*Moed – Bayram*” bölümündeki, *Bet-Amikdaş* döneminde *Bene-Yisrael*’in bağısladığı yarımşar *şekel* ile ilgili kuralları ele alan ünite; bkz. *Peraşat Şekalim*.

Şelamim-korbanı: Barış *Korbanı*. Kişinin, Tanrı ile arasındaki uyumlu ilişkiyi vurgulamak, teşekkür etmek, ya da bir *Nederi* ödemek amacıyla yaptığı *Korban*. *Şelamim-korbanının* bir bölümü *Mizbeah*’ta yakılır, çoğunluğu ise, getiren tarafından yenirdi; Vayikra 7:11-36.

Şalme Toda: “Teşekkür için yapılan *Şelamim-korbanı*”.

Şema: Tanrı’nın Bir’liğini ilan eden ve Yahudi inancının temellerini oluşturan parça. Sabah ve akşamleyin *Şema* okumak, doğrudan *Tora*’nın bir emridir; Devarim 6:7. Sabahleyin *Şema* söyleme vakti, günün *Şaot Zemaniyot*’a göre ilk üç saatidir. Geceleyin ise yıldızların çıkışından itibaren söylenir. *Şema* üç paragraftan oluşur: Devarim 6:4-9, 11:13-21 ve Bamidbar 15:37-41.

Keriat Şema: “*Şema*’nın Okunuşu”. “*Şema* ve *Tefila* [=Amida] okuma konusunda titiz ol” (*Mişna – Pirke Avot* 2:13).

Keriat Şema ŞeAl AMita: “Yatağın Üzerindeki *Keriat Şema*”. *Şema*’nın, yatmadan önce okunduğunda aldığı isim.

Şemini Hag Atseret: Sekizinci [güne rastlayan] Durdurma Bayramı. *Sukot*’un yedi gününü takip eden ve bu bayramı “durduran”; sona erdiren bayram; Bamidbar 29:35. 22 Tışri tarihine rastlar ve *Suka*’da oturma işlemi bu günde yapılmaz. *Erets-Yisrael*’de tek gün kutlanır ve aynı zamanda *Simhat Tora* kutlaması yapılır. *Diaspora*’da ise bayram iki gündür ve ilk gün *Şemini Hag Atseret* iken, *Simhat Tora* kutlaması ikinci gün yapılır.

Şemita: Bırakma, terk etme, feragat etme. *Tora*’nın emrine göre, *Bene-Yisrael*’in *Erets-Yisrael*’e girişinden itibaren, her yedinci yıl *Şemita* yılıdır. Bu yılda toprak nadasa bırakılır, ekim-dikim yapılmaz ve ürün toplanmaz. Yine bu yılın sonunda, tüm borçlar affedilir. Hem bu *Mitsvaya* hem de bu *Mitsvanın* uygulandığı yıla *Şemita* adı verilir.

Şemitat Kesafim: “Paralardan [=alacaklardan] Feragat Edilmesi”.

Şemitat Karka: “Toprağın [kendine] Terk Edilmesi”.

Şemone Esre: Bkz. *Amida*.

Şofar: Genelde koç boynuzundan yapılmış, eski dönemde ordunun toplanması ya da bayramların ilanı için kullanılan üflemeleti alet. Roş Aşana bayramında Şofar çalmak, Tora'nın emridir; Vayikra 23:24. Yom Kipur'da ise Şofar çalınarak yüce günün bitişi ilan edilir. "İnek boynuzundan yapılan hariç, tüm Şofarlar Kaşerdir" (Mişna – Roş Aşana 3:2).

Tekiat Şofar: "Şofarın Çalınması".

Şofarot: "Şofarlar". Roş Aşana'daki Musaf duası Amidası'nda, Tekiat Şofar ile ilgili on Pasukun okunduğu bölüme verilen ad.

Sulhan: Masa. Mişkan ve Bet-Amikdaş'ta bulunan, altından yapılmış olan ve üstüne Lehem Apanim'in yerleştirildiği masa; Şemot 25:23 v.d. "**Pulhan Apanim** – Yüz Masası" (Bamidbar 4:7) ve "**Pulhan Amaarehet** – Dizim/Sıralama Masası" (Divre Ayamim II 29:18) olarak da bilinir.

Talmud: 1. Öğrenim. 2. Tora ŞeBeal Pe için kullanılan ve Mişna, Gemara, Tosefta, Midraşe Alaha ve Midraşe Agada'yı içinde barındıran genel isim. Bazı durumlarda sadece Gemara için de kullanılır.

Talmud Bavli: "Babil Talmudu". Mişna'nın derlenip tamamlanmasının ardından gelen dönemde, Mişna'daki kuralları açıklayan Babil ve Erets-Yisrael'de yaşamış olan Amoralar'ın bu açıklamalarının derlendiği yapıt. Bu Talmud, Talmud Yerusalmi'ye göre daha kapsamlı olduğundan daha yaygın olarak öğrenilir ve bu yüzden "**Talmud Pelanu** – Bizim Talmud" olarak da adlandırılır. Talmud Bavli, Ravina'nın da yardımıyla Rav Aşe tarafından düzenlenmiş ve ondan sonraki nesilde Rav Yose tarafından son haline getirilerek kapatılmıştır (6. yüzyıl). Talmud Bavli de tıpkı Mişna gibi altı bölüm halinde düzenlenmiştir ve toplam 36 üniteden [Masehet] oluşur ve Yahudi kanununun temelini oluşturur.

Talmud Yerusalmi: "Yeruşalayim Talmudu". Erets-Yisrael'deki, ve özellikle Teverya, Tsiptori ve Keysarin şehirlerindeki Amoraların ve biraz da Babil'dekilerin Mişna açıklamalarından derlenmiştir. Talmud Bavli'nin barış ve sükunet ortamındaki derlenmesine karşılık, Erets-Yisrael'de derlenen bu Talmud, büyük bir baskı ortamında gerçekleştirildiği için, Talmud Bavli kadar kapsamlı değildir; fakat içindeki öğretiler elbette eşit değerdedir. Aynı zamanda Talmud Erets-Yisrael ya da "**Talmud DiVne Maarava** – [Babil'e göre] Batıdakilerin Talmudu" olarak da adlandırılır. Temelde Rabi Yohanan tarafından düzenlenmiş ve Talmud Bavli'den 150 yıl kadar önce kapatılmıştır. Elimizdeki Talmud Yerusalmi, Mişna'nın altı bölümünden dördü hakkında Gemara'ya sahiptir [Zeraim, Moed, Naşim, Nezikin].

Talmud Tora: bkz. Tora.

Tame: f. Temea; çoğ. Temeim; kar. Taor. 1. Tora'nın, belirli şartlar altında bazı kısıtlamaları öngördüğü duruma sahip kişi. Kirli, murdar gibi sözcükler Tame'yi tam olarak karşılayamamaktadır. Bu sözcük "**Atum** – Kapalı" kelimesiyle ilişkilidir ve kutsiyet ve saflıkla arasında bir tür manevi engel olan kişi ya da eşyayı tanımlar; Vayikra 13:44, 15:25 vs. 2. Kaşer olmayan hayvan; Devarim 14:7. 3. Kötü ve yozlaşmış kişilere verilen bir aşağılama sıfatı; Yeşayau 52:1.

Tame Nefes: Bir ölüyle temastan ya da aynı çatı altında durmaktan dolayı Tame olan kişi. Ya da Tame Met.

Tame Sefatayim: "Tame Dudaklı". Ağzından çıkana dikkat etmeyen kişi.

Tame Levav: "Tame Kalpli". Günahkar.

Tuma: Tame olma durumu.

Tumat Oalim: "Çadır Tuması". Bir ölünün bulunduğu çadırın, içindeki insan ve eşyaları Tame haline getirmesiyle oluşan Tuma. Bu Tuma çeşidi çadırı sınırlı değildir;

insan ya da eşyaların ölü ile aynı çatı altında olması da aynı duruma sebebiyet verir.

Ruah Tuma: “*Tuma* Ruhü”. Putperestlik.

Mem-Tet Şaare Tuma: “49 *Tuma* Kapısı”. *Tuma*’nın derecelerini belirten bir söz. 50. kapıyı geçenin düzleme ümidi yoktur.

Avi Avot ATuma: “*Tuma*’nın BüyükBaba Kategorisi”. Bir ceset; en üst düzeydeki *Tuma* kaynağıdır.

Av ATuma: “Baba *Tuma* Kategorisi”. Temas sonucunda insan ve eşyaların *Tame* olmasına yol açan *Tuma* kaynakları. Bunlar arasında, *Tame* Met, sperma ve böcekler vardır (*Talmud* – *Bava Kama* 2a). [*Tuma* kuralları, *Bet-Amikdaş* dönemi için geçerlidir. *Bet-Amikdaş*’ın olmadığı günümüzde, saflaşma olasılığı bulunmadığından bütün Yahudiler *Tame* Met kategorisindedir].

Valad ATuma: “Çocuk *Tuma* Kategorisi”. Bir *Av Atuma*’nın teması sonucu *Tame* olmuş kişi ya da eşya, ikinci derecede *Tuma* kaynağı haline gelir. *Tuma* derecesi daha düşüktür. Bu derecedeki bir *Tame*, temas halinde sadece yiyecek, içecek ve elleri *Tame* haline getirebilir.

Tana: çoğ. *Tanaim*. II. Bet-Amikdaş dönemi ve sonrasında varlık gösteren *Hahamlar*’a verilen genel bir ünvan. İlk *Tana*, MÖ 3. yüzyılın sonlarında yaşamış olan, *Anşe Keneset Agedola*’nın son üyesi Şimon Atsadiq’tir. Son *Tanalar* ise, Rabi Yeuda Anasi’nin öğrencileridirler [MS 3. yüzyılın başları]. Bu nesiller boyunca yaşamış olan *Tanalar*, Moşe Rabenu’dan itibaren süregelen sözlü aktarımı devam ettirmişler ve gerek *Mişna*’daki, gerek *Tosefta*’daki gerekse de benzeri diğer öğretiler, onların sözlerine göre yazılmıştır.

Tana Bara: “Dış *Tana*”. Öğretisine *Mişna*’da değil sadece *Barayta*’da [bkz. *Mişna*] rastlanan *Tana*’ya verilen isim.

Tana Kama: “İlk *Tana*”. Bir kural hakkında iki ya da daha çok fikrin verildiği bir *Mişna* ya da *Barayta*’da, ilk görüşün sahibi olan *Tana*.

Tana Batra: “Son *Tana*”. Bir kural hakkında iki ya da daha çok fikrin verildiği bir *Mişna* ya da *Barayta*’da, son görüşün sahibi olan *Tana*.

Tanah: *TaNa”H*. [T]ora, [N]eviim ve [K]etuvim sözcüklerinin baş harflerinden oluşturulmuş sözcük. *Tora*, Moşe Rabenu’nun, tamamını Tanrı’nın kendisine dikte etmesiyle yazdığı ilk beş kitaptır; bkz. *Tora*. *Neviim* [Peygamberler], peygamberler tarafından *Ruah Akodeş* ile yazılan, hem tarihi, hem kehanetsel, hem de ahlaki kitapların toplamıdır. *Ketuvim* [Kitaplar] ise, bazıları peygamberler bazıları da David Ameleh, Şelomo Ameleh gibi kutsal kişiler tarafından, yine *Ruah Akodeş* ile yazılmış manzum, dersler içeren, tarihi değeri de olan kitaplardır.

Min ATanah, Yadeha Al Tanah: “Elini *Tanah*’tan ayırma”. *Tanah* öğreniminin en temel gerekliliklerden biri olduğunu vurgulayan deyiş.

Taor: f. *Teora*; çoğ. *Teorim*; f. çoğ. *Teorot*; kar. *Tame*. 1. Saflık. 2. *Tuma*’dan uzak duran kişi.

Taara: *Taor* olma durumu.

Taarot: *Mişna*’nın altı bölümünün altıncısı ve buradaki, *Tuma*/*Taara* konularını ele alan ünite.

Taarat ALaşon: “Dilin Saflığı”. Bir lisani, hatasız kullanmayı ifade eder.

Taref: f. *Terefa*; f. çoğ. *Terefot*. *Kaşer* olmayan. Yenmesi, kullanılması ya da pişirilmesi yasak olan yiyecek. Et ve sütün birlikte kullanıldığı kaplar da Yahudi kanununa göre *Taref* sınıfına girer.

Tefilin: Şabat ve bayram günleri haricinde her gün sabah duasında sol kola ve başa yer-

leştirilen; içinde *Tora*'dan dört bölümün (*Şemot* 13:1-10, 13:11-16, *Devarim* 6:4-9, 11:13-21) yazılı olduğu parşömenler bulunan, hayvan derisinden yapılmış iki siyah renkli küp kutu. Bu kutulardan çıkan deri şeritler, kutuların yerleştirilmesini ve bağlanmasını sağlarlar ve kendilerine göre kurallara sahiptirler.

Tefilin Şel Raşi: "Raşi'nin *Tefilini*". Kutuların içindeki bölümlerin Raşi'nin kabul ettiği sisteme göre dizildiği *Tefiline* verilen isim. Bu sıra, yukarıda verilen şekildedir ve yaygın olarak Raşi'nin *Tefilini* kullanılır.

Tefilin Şel Rabenu Tam: "Rabenu Tam'ın *Tefilini*". Kutuların içindeki bölümlerin Rabenu Tam'ın kabul ettiği sisteme göre dizildiği *Tefiline* verilen isim. Rabenu Tam [Rabi Yaakov], Raşi'nin torunuydu. Bu dizilişe göre, Raşi'nin sistemine göre tek farklılık, *Tefilin Şel Raşi*'de son iki sıradaki olan bölümlerin birbiriyle yer değiştirmiş halde yerleştirilmeleridir. Her ne kadar Raşi ve Rabenu Tam'ın isimleriyle anılıyorlarsa da, her iki *Tefilin* de, Moşe Rabenu zamanından beri süregelen farklı iki geleneği takip eder.

Tefilin Şel Yad: "Kol *Tefilini*". Kola takılan *Tefilin*.

Tefilin Şel Roş: "Baş *Tefilini*". Başa takılan *Tefilin*.

Terefa: Yırtılmış, parçalanmış, kesilmiş. 1. Yırtıcı bir hayvan tarafından öldürülmüş hayvan. 2. *Şehita* kurallarına aykırı bir şekilde kesilmiş hayvan. 3. *Kaşer* olmasını engelleyen bir hastalık, lezyon vs. tespit edilen hayvan. 4. *Tora*'nın verdiği *Kaşerut* işaretlerine (*Vayikra Perek* 11) uygun olmayan tüm hayvanlara verilen genel isim.

Nevelot UTrefot: "Leşler ve Parçalanmışlar". Bu da genel olarak yenmesi yasak hayvanları tanımlayan bir sıfattır. "*Nevela* – Leş", kendiliğinden ölmüş hayvanı ifade ederken "*Terefa*", öldürülmüş bir hayvanı tanımlar.

Teşuva: Sözlük anlamı "dönüş/kaynağa geri geliş"tir. Yahudi geleneksel dilindeki anlamı ise "pişmanlık duymak, hatadan vazgeçmek, doğru yola dönmek" şeklindedir. "*Teşuva* yapmak/*Teşuva*'ya dönmek" şeklinde kullanılır.

Baal-Teşuva: çoğ. *Baale-Teşuva*; f. *Baalat-Teşuva* f. çoğ. *Baalot-Teşuva*. "*Teşuva* Sahibi". *Teşuva* yapan kişi.

Aseret Yeme Teşuva: "10 *Teşuva* Günü". *Roş Aşana* ile başlayıp *Yom Kipur* ile sona eren on gün. *Teşuva* yapmak her ne kadar yılın her günü mümkünse de, bu günlerdeki hava ve manevi ortam bunu kolaylaştırır niteliktedir.

Şaare Teşuva Leolam Petuhim: "*Teşuva* kapıları daima açıktır".

Bimkom ŞeBaale Teşuva Omedin, Tsadikim Gemurim Enam Omedin: "Kusursuz *Tsadikler* bile *Baale-Teşuva*'nın düzeyinde değildir". Bu, *Hahamlarımız*'ın, *Teşuva* yapmanın önemini belirten bir deyişidir.

Tişa BeAv: İbrani takvimine göre 9 Av. Bu gün, tarih boyunca Yahudiler için bir yas günü olarak bilinir. Bu günde meydana gelen felaketler sebebiyle *Yom Kipur*'daki kurallara göre oruç tutulur. Bu tarihte meydana gelen olaylar arasında şunlar sayılabilir: [1] *Bene-Yisrael*'in, casusların raporu sonrasında işledikleri günah üzerine çarptırıldıkları, çölde kırk yıl dolaşma ve o neslin *Erets-Yisrael*'e girememesi cezasının verilmesi (*Bamidbar Perek* 13 ve 14) [MÖ 1311]. [2] I. *Bet-Amikdaş*'ın yıkılması [MÖ 422]. [3] II. *Bet-Amikdaş*'ın yıkılması [MS 68]. [4] Betar şehrinin düşmesi [MS 135]. [5] Yeruslayim'in tamamen yıkılarak bir tarla gibi sürülmesi. *Mişna*'da belirtilen bu olayların dışında tarihin daha yakın dönemlerinde, örneğin İngiltere'den kovuluş [1290] İspanya'dan kovuluş [1492] gibi olaylar da *Tişa Beav*'da gerçekleşmiştir.

Tora: 1. Yasa; *Bereşit* 26:5. 2. "*Oraa* – Eğitim/Rehberlik" sözcüğüyle bağlantılı olarak "Öğreti". 3. Tanrı'nın, Moşe Rabenu'ya dikte ettiği ve *Bene-Yisrael*'e verdiği, Yahudilik'in

temel kitabı. “**Torat E-lo-im** – Tanrı’nın Torası” (Yeşayau 24:26), “**Torat Moşe** – Moşe’nin Torası” (Malahi 3:22), “**Torat Emet** – Gerçek Yasa” (Nehemya 9:13) olarak da bilinir.

Tora ŞeBiHtav: “Yazılı Tora”. Tora’nın beş kitabı. Bazı durumlarda tüm *Tamah* için de kullanılır.

Tora ŞeBeal Pe: “Sözlü Tora”. Moşe’nin, doğrudan Tanrı’dan öğrenerek halka tüm detaylarına kadar açıkladığı, Yazılı Tora’daki emirlerin tüm uygulamaları, öğretiler, gelenekler, kurallar. *Talmud*.

Torat Koanim: bkz. Koen.

Ben Tora: “Tora Oğlu”. Tora öğrenimi görmüş, bu konuda çalışkan kişi.

Din Tora: “Tora Kanunu”. Yahudi kanununa göre görülen dava.

Sefer Tora: “Tora Kitabı”. Tora’nın, hayvan derisi üzerine, usta bir *Sofer* tarafından, özel bir mürekkeple ve belirli çok titiz kurallara göre yazılı olduğu tomar.

Simhat Tora: “Tora Sevinci”. Tora’nın yıllık okunma döngüsünün tamamlanışı sebebiyle yapılan kutlama. Bu günde Tora’nın son peraşası olan Vezot Aberaha okunur ve hemen ardından ilk peraşa Bereşit’e başlanır. *Şemini Hag Atseret* bayramına dahildir ve *Erets-Yisrael*’de bu bayramın tek gününde, *Diaspora*’da ise, ikinci günde kutlanır; bkz. *Şemini Hag Atseret*.

Talmud Tora: 1. Tora Öğrenimi. “Tora öğrenimiyle meşgul kişi kadar özgür insan yoktur” (*Mişna – Pirke Avot* 6:2). 2. Tora öğrenimi veren kurumlar için kullanılan genel isim.

Tora İ Ora: “Tora Işıktır”. Tora’yı öven bir deyiş.

Tov Tora MiKol Sehora: “Tora, tüm ticari mallardan daha iyidir”.

Zo Tora VeZo Sehara?: “Tora bu, karşılığı bu mu?!”. Bir Tora büyüğünün zorluklar içinde yaşamasına anlam verememe ifadesi.

Dibera Tora KiLşon Bene Adam: “Tora, insanoglunun diliyle konuştu”. Tora’nın çeşitli yerlerinde, Tanrı ile ilgili olarak insansal terimler kullanılması gibi zorluklara *Talmud*’un cevabı; bkz. Bereşit 11:5 açık.

Tosefta: Ekleme. Rabi Yeuda ANasi’nin, çeşitli sebeplerle *Mişna*’ya katmadığı ve son Tanalar Rabi Oşaya ve Rabi Hiya tarafından derlenen “dışta kalmış *Mişnalar*”dan [*Barayta*; çoğ. *Baraytot*] oluşturulmuş eser. Buradaki öğretiler *Mişna*’dakilerle neredeyse eşdeğerdirler ve onların anlaşılmasında yardımcı ya da karşılaştırma yaparken dayanak niteliğindedirler. Fakat yine de *Mişna*’da yer almış olan öğretilerle çeliştikleri görülürse, kabul edilen taraf *Mişna*’dır.

Tsadeket: Bkz. *Tsadik*.

Tsadik: çoğ. *Tsadikim*; f. *Tsadeket*; f. çoğ. *Tsadikot*; kar. *Raşa*. 1. Tanrı’dan korkan, Tora’nın tüm *Mitsvalarını* yerine getiren; 2. Adaleti işleten; dürüst; 3. Haklı.

Tsadik Yesod Olam: “*Tsadik* kişi, dünyanın temelidir”. Büyük bir *Tsadik* için kullanılan sıfat.

Tsadiko Şel Olam; Tsadik Olamim: “Dünyanın [Tek Gerçek] *Tsadik*’i; [Tüm] Dünyaların [Tek Gerçek] *Tsadik*’i”. Tanrı için kullanılan bir sıfat.

Tov LaTsadik, Tov LiŞheno: “*Tsadik* için iyiye, komşusu için de iyidir”. *Hahamlarımız*’ın, çevresindekiler insanlara iyi yönde etki eden kişi için kullandıkları övgü deyişi.

Tsadik VeRa Lo, Raşa VeTov Lo: “*Tsadik*, ama onun için her şey kötü gidiyor; *Raşa*, ama onun için her şey iyi gidiyor”. Tarihin en büyük ikilemini belirten, dürüst kişilerin zor şartlar altında yaşarken, kötülerin rahat yaşam sürmelerini sorgulayan kötümser deyiş.

36 Tsadik: Her nesilde, dünyanın ayakta durmasını sağlayan 36 gizli *Tsadik* olduğunu

belirten söz.

Zeher Tsadik LiVraha: kıs. *ZaTSa*’L “*Tsadik*’in anılması, *Beraha* getirir”. Ölmüş bir *Tsadik*ten bahsedildiğinde, isminin ardından söylenen sıfat.

Tsedaka: 1. Adalet, dürüstlük. 2. İhtiyaç sahiplerine yardım. Elindekiyle “adalet ve dürüstlüğe uygun bir şekilde” ihtiyaç sahiplerine yardım etmek.

Tsedaka Tatsil MiMavet: “*Tsedaka* Ölümden Kurtarır” (Mişle 6:2). Kendilerine bağış yapılmasını isteyen ihtiyaç sahiplerinin, genelde bir cenaze sırasında etraftakilere yaptıkları “hatırlatma”.

Baal Tsedaka: “*Tsedaka* Sahibi”. Cömert, çok *Tsedaka* yapan kişi.

Gabay Tsedaka: “*Tsedaka* Tahsildarı/Kasadarı”. İhtiyaç sahiplerine dağıtmak üzere insanlardan *Tsedaka* toplayan ve bu konuda aracılık yapan kişi.

Maot Şel Tsedaka: “*Tsedaka* Paraları”. İhtiyaç sahiplerine dağıtılmak üzere toplanmış para.

Tsedaka; En La Kitsba: “*Tsedakanın* Belirli Bir Bütçesi Yoktur”. *Tora Tsedaka* verme *Mitsvası* konusunda bir alt ya da üst sınır koymamıştır (*Talmud – Gitin 52a*, Raşi o.a.).

Tsitsit: Dört köşeli elbiselerin köşelerine bağlanması gereken iplik düğümleri ve saçaklar; Bamidbar 15:37 v.d. Bu emrin yerine getirilmesi için, sabah dualarında dört köşesinde *Tsit-sit* olan bir dua şalı [*“Talit Gadol – Büyük Talit”*] ve gün boyu giysilerin altında yer alan dört köşeli ve *Tsitsit* bağlı bir iç kıyafeti [*“Talit Katan – Küçük Talit”*] giyilir. Ama bunun dışında, dört köşeli başka elbiselere de *Tsitsit* bağlamak gerekir. Dört köşesi olmayan elbiseler ise bundan muaftır.

Tufan Nesli: Noah zamanındaki Tufan’la ortadan kalkan nesil; bkz. Noah peraşası.

Yeşiva: 1. Oturuş; 2. Toplantı; 3. *Hahamlar*’ın *Tora* öğrenimi ya da araştırma amacıyla bir araya gelmeleri. 4. *Tora* öğrenilen akademi.

Yeşiva Şel Ma’la: “Yukarıdaki *Yeşiva*”. ‘Gerçek Dünya’da, melekler ve *Tsadikler*’in ruhlarının bir araya gelişlerine verilen isim.

Bahur Yeşiva: “*Yeşiva* Öğrencisi”.

Roş Yeşiva: “*Yeşiva* Başkanı”.

Şem ve Ever’in Yeşivası: Noah’ın oğlu Şem ve onun torununun oğlu Ever’in, Tanrı’ya ve *Tora*’nın temellerini öğrettikleri *Yeşiva*.

Yetser ARa: Kötü Eğilim. İnsanı kötülüğe, zarar vermeye, kıskançlığa, nefrete, günaha vs. teşvik eden zayıf yanı; bkz. *Satan*.

Yetser ATov: İyi Eğilim. İnsanı iyiliğe, adalete, yardımseverliğe, sevgiye vs. teşvik eden yanı.

Yom Kipur: Af Günü; Vayikra 23:26-32. Ya da **Yom Akipurim**. Tişri ayının 10’u. Yılın en kutsal günüdür ve bu günde, Yahudiler oruç tutup gün boyu af için dua ederler. Bu günde *Mitsvot Ben Adam Lamakom* affedilir; fakat *Mitsvot Ben Adam Lahavero*, hatanın hedefi olan kişi affetmediği süreçte yerinde kalır. “*Yom Kipur*’da, yemek, içmek, ferahlatıcı bir şeyler sürmek, eşlerarası ilişkide bulunmak, deri ayakkabı giymek ve yıkanmak yasaktır (*Mişna – Yoma 8:1*).

Yom Kipur Katan: “Küçük *Yom Kipur*”. *Erev Roş Hodeş* için kullanılan bir takma isim. Kabalist Rabi Moşe Kordovero tarafından oturtulan, bu günde oruç tutulması geleneği, dünyanın bazı cemaatlerinde benimsenmiştir.

Yom Tov: “İyi Gün”. Bayram günü. *Şaloş Regalim* ve *Roş Aşana*’da iş yapmanın yasak olduğu günler. *Şabat*’tan farklı olarak, *Yom Tov*’da “*Ohel Nefef – Yemek İhtiyacı*” için gereken işler yapılabilir; *Şabat* günü yapılamaz.

Yom Tov Rişon: “İlk *Yom Tov*”. *Pesah* ve *Sukot*’un, *Yom Tov* olan ilk günü. *Diaspora*’da iki gündür.

Yom Tov Aharon: “Son *Yom Tov*”. *Pesah*’ın son günü ve *Sukot*’u takip eden *Şemini Hag Atseret*. *Diaspora*’da her ikisi de ikişer gündür.

Yom Tov Şeni Şel Galuyot: “Sürgünlerin İkinci *Yom Tovu*”.

Her bayramda *Diaspora*’da kutlanan ikinci *Yom Tov* gününe verilen isim.

Yovel: Yedi *Şemita* yılını takip eden 50. yıl. Bu yılda, geçmiş 49 yıl içinde el değiştirmiş tüm topraklar eski sahiplerine geri döner ve tüm Yahudi köleler serbest kalır; Vayikra 25:10; Şemot 21:6 açık.

Paam Ahat BaYovel: “*Yovelde Bir*”.